

ROMAN

No 22

SISU:

H. Courths-Mahler : Griseldis.

Jules Claretie : Sigarett.

Knut Hamsun : Surmahirm.

Edgar Allan Poe : Saladuslik kast.

Emile Verhaeren : Wiimne päike.

Orison S. Marden : Mõtted.

A. Tshehhow : Kohtus.

Joh. Umblla : Kõik pole kadunud veel!...

 Edgar Wallace : Kadunud miljon.

*Kirjastus-osaühisus „Arenq”
Tallinn, 1925. IV. aastakäik.*

Kindmõistus

Nr. 22 (88).

Ristsõnade mõistus.

1	16	17			4		18	19	20
2				21			5		
3					6				
			7		22				
	8								
23			9						28
			25				26		
10	24				13			27	
11								14	
12					15				

Sõnade tähendus.

Pahemalt poolt paremale:

1. Läbipaistew ollus.
2. Kes ei peta?
3. Kurbuse tundemärk.
4. Rööwlinn.
5. Põlewkiwi saadus.
6. Kehakate.

7. Inimese halb omadus.
8. Asi, mis leidub mehanika-töökojas ja wabrikus.
9. Esiisade sõjariist.
10. Odaw jõuallik.
11. Mis puudub lollil.
12. Ilupuu.
13. Tarwitatakse lendamisel.
14. Kes seisab egoistil esiplaanil.
15. Tekib suurest kurbusest wõi rõõmust.

Ülevalt alla:

1. Wastand lahjale.
7. Missugune on armunud inimene?
16. Skeleti koosseis.
17. Trepi osa.
18. Wiljakogu.
19. Mis ühelgi hingelisel ei puudu.
20. Juurewili.
21. Kunstitempel.
22. Ei ole paras ega kitsas.
23. Inimene suure warandusega.
24. Palgata tööline.
25. Palju sööja.
26. Metsatukk.
27. Perekonna pea.
28. Maa-ala Aasias.

Lahendused tulewad saata „Romaan'i“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16, kuni 31. detsembrini. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ Nr. 2 (92) 1926 a.

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1) 1 aastakäik „Romaan“ 1926; 2) A. Adson — Henge palango; 3) E. Enno — Kadunud kodu.

„Romaani“ talitus.

Kõik, kes huwitawat, põnewat ja tuumakat lugemismaterjaali ihaldawad, leiawad seda rahwalikult toimetatud ajakirjas

== „ROMAAN“ ==

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.	KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“.	1/1 lhk. M. 3500.—	1/4 lhk. M. 900.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—	TALITUSE ADDRESS:	1/2 „ „ 1750.—	1/8 „ „ 450.—
1/3 „ (6 nr.nr.)	„ 225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—
1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—	(üks B. Läänupanga majas).		Tekstis 50% kallim.
Üksiknumber	„ 40.—	Telefon 12-53.		

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 22 (88)

Nowember 1925

IV aastakäik.

Grifeldis.

Saksa kirjaniitu H. Courths-Mahler'i romaan.

12

Grifeldis wajus ärritusest pea nõrgestatult põlwikli ja pidi ennast enne koguma. Aga kauaks ei alistanud ta sellele nõrkusele. Ta tõusis üles ja awas ukse. See oli wäga paks ja nähtawasti mõnesuguse täidisega warustatud, mis häält pidi tumeštama, et seba liit lossi ei kuulbats ja ümberpöördukt. Aga see paks raske uks awas enese täitja hääletult. Grifeldis tegi nüüd jälle kohe wäikese märgi deffiinikehale, mis selle ukse luffu kujundas. Siis awas ta ukse täiesti ja astus õõnsasse ruumi. Ta nägi, et ka sel ukse seespool luffu polnud, waid ta pidi silbalt liituma. Seeft oli wõimata õõnsat ruumi awada. Ta walgustas ruumi ja nägi enese wastas seinatapi pörandat, mille uks krahwinna Alice'i magadištoas asus.

Ta ohtas sügawalt. Ta oli leidnud, mida otkis. See oli kangem lüli ketis, mida ta krahw Harro wabastuseks oli sepištanud.

Natukese aega seifis ta päris joomastanult selle leidise ees. Wiimaks wõttis ta enese jälle ko'ku ja walgustas oma taskulambiga ü'es terawasse nurka. Öigus — seal oli wäikene linluff. Ta surus puu pulgakefe kōrwale ja luff kargas lahti. Seinatapi põhi wajus alla ja seifis nüüd nagu luuf wastu müüri.

Grifeldis walgustas edasi seinatappi. Ta nägi üzna selgelt jalaulse piirjooni. Aga sellel

uksele oli seespool luff näha, ja kui toolise astuda, siis wõis suur inimene küll päris lähedasti seinatapiust seeft pool awada ja — tal oli siis ka wõimalik krahwinna Alice'i õõlanalt kaaft kätte ulatada.

Grifeldis astus õõnsast ruumist wälja ja tahtis tooli otkida, et proowida eksperimenti. Aga pilk uurile ütles, et tarmis on lossi tagast pöörduda. Ta pidi edaspidiseid uurimiseid kuni pealeõunani edasilükkama. Nii astus ta ainult weel kord õõnsasse ruumi ja sules alt seinatapi pörandat. Selle juures luffus tal taskulamp maha. See jäi põledes maas lamama ja teraw elektrituli walgustas heledalt õõnsa ruumi pörandat. Ja — seal nägi ta ühte läikawat asja lamamas. Ta kummardus alla ja haaras selle järele — ning hoidis käes ühte sõrmust — üht kummaliselt wormitud sõrmust — nõõrsõrmust rubiiniidega, mida ta unes oli näinud.

Surmulahwatult waurus Grifeldis õõnsast ruumist wälja ja wajus fõuetult ühele ümmargusele leenita pingile. Nagu külmawärin käis üle ta keha. Gambad lödiseft. See oli wiimane lüli ketis — see sõrmus oli tõendus, et ta kahtlus õiget teed oli käinud.

See oli komtefs Beate sõrmus — ta oli selle kaotanud wõit puudu leidnud krahwinna Alice'i surmadewal. Seeft saadit polnud ta

seba enam kannud, aga kuni selle ajani oli ta tema käes olnud.

Kas ta ei aitanud, et oli sõrmuse kaotanud mõrvisuka teel? Wõi polnud teda hirm enam ühti sija lubanud tulla, et sõrmust otsida? Oli ta sellepärast nii wäga torniskäimise wastu olnud? Kartis ta, et sõrmust tornist wõidakš leida?

Ja sellest kartusest wälja minnes oli ta küll oma hirmu wõitnud kui torni krahwi soowil pidi puhastatama, ta ise oli si'n lööa-nud, et enesele tõendada, et sõrmus mitte kusa-gil ei lamaks ja äraandjaks ei saaks. Sulgust, ühti sija jääda ja õõnasse ruumi sõrmust otsima minna, pole tal küll olnud. Ta mõtles küll ka, et selle õõnse ruumi saladus on tähele pandud. Oh, kuidas kihutastid metsitud mõtted tüdrutu walge otsaesise taga! Nii kahwatu ja wilets oli Griseldis ja waatas alla sellele sõrmusele, nagu oleks ta enese südametunnis-tusel mõrvisukatöö. Nüüd ei wõinud ta enam tahelda, et komtesš Beate krahwinna Alice'i mõrvisukas oli, kõiht kahvluspõhjused rääkisid selle poolt Beate oli krahwinna tapnud, kuna ta krahw Harrot armastas ja ise ennast krahwinna asemele tahtis panna.

Uga kuidas oli ta teada saanud sellest torni sala ühendusest lossiga? Kas oli ta juhustiselt sellele tulnud, nagu tema ise, wõi — oli ta wast sellest nii innukalt loetud pere-lonnakroonikast midagi selle üle lugenud?

Griseldis tahtis nüüd seda kroonikat läbi waadata. Wast leiaks ta selle läbi kaugemat tõendust. Kohe täna peale lõunat tahtis ta sellega algust teha.

Nüüd paistis talle kõiht päris seletatav, mis ta oli tahtnud põhjendada. Minuit ühte ta weel ei teadnud: Kuidas komtesš Beate kätte sai kihwti, mis krahw Harro ometi oma kirjutuslawa salasahtlisse oli peitnud. Ta pidi küll krahwi saladuse wälja urgitsenud ja natu-kene sellest kihwtist omandanud olema. Eliseti ei lastnud see ennast seletada. Arusaamatult waatas ta sõrmusele.

Nüüd oli ta selle leidnud. Kindlasti pol-nud komtesš oma mõrvisukatöö ärrituses mitte tähele pannud, kui tal sõrmus sõrmest wälja libises. Ja siis ei teadnud ta kuhu selle oli kaotanud. Ta oli aga küll kartnud, et selle torni ära kaotas. Kuid kummalselt see kõiht oli juhtunud! Ta palwetas. See oli ta waja-dus sel tunnil.

Siis tõusis ta üles ning süles salaukse. Oli ülim aeg lossi tagasi minna. Sõrmuse peitis ta oma nõelakastikesse ja taskulambiga lleiditasku.

Ja siis ruttas ta alla, lufustas torni ja pöördus ühte kõrwalist teed mööda lossi tagasi. Nüüd pidi ta mitmekordselt ettewaatlik olema, sest kui komtesš Beate aimu oleks, et ta tema jälgi otsis, siis —

Griseldis koh'us. Etimesti korda oma elus kartis ta ühte inimest.

Lossi eeskotta jõudes, oleks ta peaaegu hirmu pärast filjatanud. Üksel kohtas ta kom-tesši. See waatas teda terawalt ning uuri-wali. „Kust teie nii wäga juba tulete? Dite wäljas?“ küsis ta umbusklikult ja püüdis Griseldist oma mustade filmadega läbi puurida,

Griseldis hakkas selle pilgu all tase wõri-sema.

Oli talle komtesš ta juba alati wõigas ja kahtlane paistnud, siis näis talle nüüd kohutaw ja hirmus.

„Olin natuke wäljas — mul oli peawalu“ kogeles ta ja ruttas komtesšist mööda trepist üles.

See waatas talle tumedate pilkudega järele.

„Ta tuli tornist — ja salgas seda minule. Mits? D — kuidas ma teda wihtan — ma wõiksin tema surmata,“ mõtles ta. Ja ta rin-nast wäljendus hoigamine. Ta kohkus nagu hirmus ise enese mõtete pärast. Juhwide fil-madega jooksis ta wälja, nagu põgenemisel ise enese eest, nagu peaks ta ise enese mõtete eest, kõrmale jooksuma.

Griseldis oli oma tuppä rutanud. Silba maagas õnneks weel. Nii oli tal weel weerand tundi enese jaoks, et ennast koguda ja rahus-tuda. Hammetult wajus ta ühte tugitooli ja pani käed süles kokku. „Sia taewas! Sja tae-was — aita mind! Mits pean ma nüüd te-gema, kuidas asja, mis olen alustanud, lõpule wiima?“

Nii istus ta natukene aega ja lastis oma mõtetel tegutseda. Ja siis hüppas ta üles ning lufustas ukse. Ta wõitis sõrmuse wälja — nõõrsõrmuse — ja waatles seda täpselt. Nagu punased weretilgad sätendasid rubiiniid.

Mis pidi ta sõrmusega peale hakkama? Kas ei pidanud ta seda komtesšile tagasi andma, et ennast mitte lelu enesele pidamises süüdis-tada?

Uga kui ta selle tagasi annaks, siis leiaks komtesš mõnesuguse wäljakäände ja ei annaks asjale selgust. Ei — ta ei tohtinud aimata, et sõr-mus oli leitud. Uga oma käes hoida Griseldis seda ka ei tohtinud, sõrmus oli talle wõigas. Kas ei pidanud ta parem nüüd kohe krahw Harrole kõiht ära rääkima, mis wälja oli uurinud? Uga ei — ta seda ei tohtinud olla. Ta wast rikuts omas ärrituses kõiht ära. Ta pidi weel enne lastuma põhjendada, kuidas

komteſs Beate kihviti juure oli pääfenud ja kuidas salauſte tundmisele. Natufene aega pidi ta ſiis weel oma ſala'ufeſti waikima. Aga — förmuſe — kuhu peitis ta ſelle? Ta mõtles järele. Siin tema toas ei ſaanud teda kuhugile küllalt kindlalt ära peita. Kes waſtutas talle ſelle eest, et komteſs mitte ſalaja tema äraolekul ta aſju läbi ei otſiks?

Ta peitis förmuſe ühte kaſtikeseſe ja pistis ſelle oma kleidi wäljalõikeſse. Siin o.i ſel algul kindel, kuni ta enesega ſelgitas, mis tegema pidi.

Siis pööras ta ümber ja waatas pildile, mis ſeinakappi kattis. Wäriin lendas üle ta liigete. Kui õnnetus ka lamal teel temale tuleb, nagu krahwinna Alice'ile? Komteſs Beate mõttas teda, nagu krahwinna oli wihunud. Armufadeduſe terawmeelſuſega oli ta waſt alguſelt peale jälginud, et krahw uuele kaſwatajannale ſooja hulgiga waſtu tuli ja et ſee ta plaanidele taſkita w mõis olla.

Komteſs armastas krahwi ja oli küll ta abikaſa armu kadeduſe pärast kõrwaldanud, et iſe tema kohale ajuda. Kas ei mõinud ta ka nüüd tema elu järele kätt wälja ſirutada, kui tal teadmine oli, et krahw teda armastas? Griſeldis hingas ſügawalt ja raſkelt. Waatamata ſellele, et ta küll julge, wahwa olemus oli, wariſes ta ometi nende mõtete ees. Kui komteſſil nüüd wähegi aimu oleks ſellest, mis Griſeldis üles oli leidnud?

Ta waatas kartlikult ringi, nagu ähwardats teda raſte õnnetus.

„See on kuriteo wanne, et ta, edaſt ſigitades, kurja peab ſünnitama. „Kas komteſs Beate oleks ühelt kuriteolt teiſele läinud, kui ſeda talle mõimatuks poleks tehtud.

Agatahes oli suurem ettewaatus tungiwalt soomitaw.

Ta pidas ennaſt wäga energillſelt üleweel. Raua ei laſtnud ta ennaſt maha ſuruda ſääräſelt kartlikuſt tujuſt.

„Ma pean edaſt minema lord aſtunud teed, ja ma tahan ſeda. Krahw Harro õnn ja hingerahu maſab mul enam, kui kõik muu — enam kui mu elu,“ mõtles ta.

Mõte andis talle julgust. Ta ſilmad ſärastid jälle endiſes päikeſehiilguſes.

Ja nüüd oli tal ſelge, mis ta teha tahtis — tegema pidi.

Ta läks alla Silba juure. See oli parajaſti ärganud ja ſirutas talle käed waſtu.

„Tere hommitut, armas Griſeldis!“

„Tere hommitut, mu ſüdamelenel! Magaſid hästi?“

„Jah, wäga hästi.“

„Nägid midagi iluſat unes?“

„Ei — mitte midagi ei näinud ma unes.“
„Kas ſu armas iſa oli juba ſiin, et julle terehommitut ütelda?“

„Ei, Griſeldis, weel mitte.“

„Siis ruttame, et ſa walmis ſaad.“

Mad aſuſid ruttu oma aſja juure ja kui krahw Harro poo'e tunni pärast oma tütre tuppa aſtus, põlwittas Griſeldis parajaſti Silba ees ja ſidus talle laia heleſinist ſhärpi walgele titanduskleidile. Krahw Harro waatas walſe rõõmuga alla nendile mõlematele armastatud olemuſtele. Milline armuline, hoolitſeja kaſwatajanna oli preili von Ronach tema lapsele. Ükski ema ei mõinud truim ega hoolitſam olla. Ja kui hea meelega ei kutsuks ta tütrekene Griſeldiſt emaks. Mad olid ju üks ſüda ja üks hing. Oll ſee ſiis temale mõimata, kõiſta Griſeldiſt enese külge kogu eluks? Kas ei tohtinud ta puhtaſt ſüdamest tema kätt paluda? Kuiti ilma ees ta ſüütus mitte küllalt ſelgelt polnud tõendatud, iſe enese ees oli ta ometi ſüütu ja Griſeldiſe ſilmis oli ta ſeda ka — ta uſkus temasse. Kas oli ta mõiſmata, et oma ſoojade ſoomidega walſelt tema ette minna? Kas ei mõiſ ta ſeda Griſeldiſele otſustada jätta, tahab ta tema naiſeks ſaada mõi ei?

Ta mõitles enesega, kas pidi ta oma armastuſele ſõnu andma, kas ta Griſeldiſt pidi paluma ta naiſeks ſaada. Kui ta nõus oleks, ſaaks ſaatus talle wäljakannatatawamaks. Põlewail ſilmil waatas ta tema poole, Giidat õrnalt terwitades.

Griſeldis oli põlwittawaſt ſeiſanguſt üles tõuſnud ja ſeiſis nüüd iſa ja tütre ees. Ta tõstis ſilmad krahwi poole ja ütles wäga äriritatult ennaſt rahulikkuſele ſundides:

„Ma tahaksin hea meelega ühte jutuajamiſt paluda, herra krahw. Mul on teile midagi teada anda. Aga ſee peab ſündima ilma tunniſtajateta — ja ma ei tahaks, et ſee ſiin loſſis ſünnib.“

Krahw waatas talle uuriwalt otſa. Ta nägi tõesti wähe kaſwatu wälja.

„Mii ſaladuſlikult, preili von Ronach?“

„Ea jäi wäga tõſſeks.“

„Jah, herra krahw, ma tahaksin, et ſelle jutuajamiſe kui ſaladuſe peale waadataks, mis meie wahel peab jääma. Waſt mõite mulle, palun, öelda, millal ja kus ſee mõib olla?“

Krahwi ſilmad waataſid rahutult. Mis mõis olla Griſeldiſel talle öelda?

„Kas teie ei taha mu töötuppa tulla? Seal hoolitſen ma ſelle eest, et meid keegi ei ſaa luurata.“

Ta raputas pead.

„Ei — ma ei taha, et keegi loosis atmakš, et mul midagi iseäralikku teiega rääkida on. Mul on selleks kaaluvad põhjused.“

Krahw hingas rõhutatult.

„Siis tulen ma pärast paviljoni. Gildal on ju muud teha. Kas lähed nii?“

Ta kummardas peaga.

„Jah — nii lähed see. Ma tänan teid.“

Gilda oli wahpeal Griseldise täsul oma kooliraamatud kofku pannud. Nüüd läksid nad kõik kolm hommikueinele. Komtes seisis juba oodates laua juures ja waatas neile helkitwate filmadega wastu. Kui ta krahw Harrot kaswatajannaga koos nägi, siis tõmbus ta süda krampsilult. Kolm täidealist wõtsid hommikueinet waitides. Igauks oli enese mõtetega ametis. Minult Gilda lobises rahuldatult ja pidi mõniford wastust saama.

Kohe peale hommikueine läks Griseldis Gildaga, nagu harilikult, wälja parki, õppetundi.

Griseldis pidi end täna wäga kofku wõtma, et oma mõtteid kõrwale kaldumiseft hoida. Ja ta waatas ikka jälle lofsi poole, kas krahw Harro weel ei tule.

Lõpuks nägi ta tema kõrget lugu puude wahelt nähtawale tulewat.

Ta lõpetas otsekohhe, wähe enneaegu õppetunni, ja Gilda jooksis isale wastu. Käsiläes tulid isa ja tütar tema poole. Ta pani wärsiwate kättega raamatud kofku ja warsti seisis krahw Harro ta ees.

„Rahutus on mind siia ajanud, preili von Nonach. Mul oli päris hirmsad mõtted, mis teil mulle küll ütelda on. Tsegi sellele pidin ma mõtlema, et teie minult enese wabastamist tahate paluda,“ ütles ta nähtawasti ärritatult ja rahutult.

Griseldis raputas pead.

„Ei, herra krahw, sellele pole ma mõelnud, on midagi muud, mis mul südamel.“

Krahw ohkas sügawalt.

„Kui teie ainult mitte ära ei taha sõita — siis on kõik hea,“ surus ta wälja.

Griseldis hakkas wärsiwama ta sooja, paluwa pilgu all. Siis pööras ta Gilda poole.

„Meie hakkame jälle pärgi punuma, Gilda.“

Laps plaksutas käsi.

„D ja, teeme.“

„Sa pead siis ikki korjama, südamekene — õige palju kilti. Siin on sulle korwif ne, sinna pane nad siisse. Aga korja ainult pika wartega, wõid enesele rohkem aega wõtta. Õige ilusad lilled otfi wälja.“

Gilda nikutas rahuldatult pead, wõttis korwikete ja hüppas pargiaasale. Nüüd oli ta lauemaks ajaks tegewuses.

Krahw Harro oli istunud laua juure tema wastu.

„Nii, preili von Nonach, nüüd oleme ilma tunnistajateta. Keegi ei effita meid film. Nüüd ärge piimate mind enam lauem. Mis on teil minule öelda? Ma tean, et teie põhjufeta ilma tunnistajateta jutuwajamist ei palu. Teil peab mulle midagi tähtsat öelda olema.“

Griseldis oli ka jälle oma kohale istunud. Laud seisis nende wahel.

„Ma mõtlen, et see midagi tähtsat on, mis mul teile öelda on.“

Uga enne kui ma räägin palun teid mulle ausõna anda, et teie sellest, mis nüüd sünnib ja sellest mis ma teile nüüd ütlen, kindlalt waitkite, ka siis, kui see teile ekfitaw eht tähtsufeta näib.“

„Teil on mu ausõna, rääkige,“ wastas ta. Siis waatas Griseldis ringi, kas keegi läheduses pole. Ta tõusis üles ja waatas paviljoni kõrwale pööra taha. Sellejuures wõttis ta oma kleidist lastikese sõrmusega wälja.

Jälle toolile istudes pani ta kasti awatult krahwi ette, ilma et sõnagi oleks lausunud.

See waatas ootamatult alla sõrmusele.

„Nõõrsõrmus!“ hüüdis ta imestanult sõrmust lastist wälja wõttes. Põlewail filmil waatas Griseldis talle otja.

„See on, tähendab, see nõõrsõrmus? See-sama, mille teie kadunud proua abilaasa komtes Beatele kinnis ja see teda krahwinna Alice'i surmapäewast saadik puudu leidis ning siiani weel üles pole leidnud?“ ütles ta wärsiwama häälega.

Krahw waatles sõrmust täpselt.

„Jah, jah see on ta tõesti.“

„Nüüd, herra krahw, see on ka punkt sama sõrmus, mida ma unes nägin, teda kunagi enne seda nägemata.“

Krahw waatas talle järelmõtlewalt otja.

„Kellegi! muuli, kui teilt usufsin ma seda.“

Griseldis äigas kättega üle oma filmade.

„Jah — see on imelik.“

„Ja kuidas tulete sellele sõrmusele?“

„Ma leidfin ta.“

„Kust?“

„Kohalt, millele mind unes juhiti. Sellest kohast tahafsin teile aga praegu weel waitkida, kuna mul selleks kaaluvad põhjufed on.“

„Meid põhjust pean ma austama, ilma et neid tunnestsin. Igatahes saab Beate wäga rõõmustama seda algupärast ehet jälle kätte saades.“

Griseldis kargas äkli üles.

„Ta ei tohi aga sõrmust algul kätte saada, herra krahw.“

"Ei tohi kätte saada?" küsis ta imestanult ja aimamata.

"Ei."

"Aga miks mitte?"

"Seda ei või ma teie täna veel võlba. Aga — see peab olema!"

Wiimsed sõnad kõlasid libetsõiselt.

"See peab olema?"

"Jah, herra krahw. Ma palun teid, sõrmust kindla hõlu alla võtta ja teda mitte kellegi näidata."

"Mis peab see tähendama?"

"Palun, ärge küsige minult seda."

Krahw waatas talle pead raputades otsa.

"Ma ei mõista teid."

Ta ohkas sügavalt.

"Seda ma usun. Aga ma ei või teile nüüd veel lähemat seletust anda. Kõige parema meelega oleksin selle leiu teie ees salajas hoidnud. Aga seda peab hästi alal hoitama ja ma ise ei tahtnud seda hoida. Mõni juhust võiks välja anda, et ta minu juurest leiti ja — siis võiks mina veel leiusalgamises kahtluse alla langeda."

Krahw pidi naeratama.

"Aga, preili von Ronach, kes pidi säärast kahtlust teie vastu tõstma?"

Ta jäi tõsiselt.

"Teie ise muidugi mitte, herra krahw. Aga teie olete ju ise näinud, kui kergesti üks süütu halwa kahtluse alla võib langeda."

"Jgatahes."

"Sellepärast annan teile sõrmuse üle palwega, teda hästi hoida."

"Hea, seda tahan ma teha," ütles ta ja pani sõrmuse hoolikalt oma tasku!

"Ja teie ei unusta — mitte keegi ei tohi sellest teada, ka sõrmuse omanik mitte."

"Teil on mu ausõna, aga kas ei taha teie mulle võlba, miks teie seda kõike nii saladuslikult talitate?"

Ta kõrvaldas oma juuksed otsaestiselt

"Ei — nüüd veel mitte. Mu unenäos näitas teie kadunud proua abikaasa mulle seda sõrmust. Ma pole kunagi rõhku unenägede peale pannud, aga nii kummalist und pole ma enam kunagi näinud. See tundis mind midagi otstma. Ja ma leidsin sõrmuse."

Särlemõtlemalt waatas krahw talle otsa.

"See on nii kummaline — ja ainult teist võin ma seda uskuda, fordan seda veel."

Griseldis nikutas pead.

"Jah, see on kummaline — see piirdub imega. Voldakse, et tapetu ei saa enne rahu leida, kui ta mõrvisutaks oma karistuse pole saanud. Ja kogu aeg oli mul tunne, nagu seisaks miski tagasihütan wägi mu ta taga ja

sunniks mind tegema asju, mis minule muidu kangel seisaksid. Ma tunnen et mul üks ülesanne lõpule on viia, ja see ülesanne pole veel lõpetatud."

Kummalise pilguga waatas krahw ta kahtluse näkku.

"Ja mis ülesanne see on?"

Griseldis surus käd südamele. Ühe filmapilgu wiivitas ta veel. Eius väljendus ta filmist säram ktiir, mis krahwile sügawasse hinge tungis.

"Ma tahan teie süütust päewamalgele tuua, herra krahw," ütles ta tagasihoidliku häälega.

Uskumatu, aga õrna pilguga waatas see talle otsa. Ta kummardus üle laua ja haoras Griseldise kae.

"See ei lähe tell forda. Olen asjata idil proovinud, et tuua walguft sellesse tumedasse asjaolli. Aga võelge mulle — mis sunnib teid waewa nägema mu süütuse pärast?"

See küsimus ja ta pilk panid Griseldise paleid õõguma.

"Ma ei tea seda — tean ainult, et ma tee, mille siise olen murdnud, lõpuni pean kätma ja et ta mind sihile wiib," ütles ta taha, aga kindlalt.

Seal tõmbas krahw ta kae enese ligi.

"Griseldis!" ütles ta taha, õrna, wärisewa häälega.

See kõhklus ja tahtis oma kätt wabastada. Aga krahw hoidis seda kõwasti kinni.

"Ei — ärge tõugake mind enesest ära, kallid, armas Griseldis! Ma mõtleksin kawa enesega, kas tohin teile sellest kõnelda, mis mu südames teie jaoks elab, mis iga päewaga sügawamaks ning tugewamaks kasvab ning kogu mu olemust täidab — nii et ma isegi oma wiltsuse seal juures unustan. Ma teeldusin digusest oma kätt välja sirutada säärase õnne järele, mis teie mulle toostite. Aga täna hommikul ütlesin enesele: „Miks ei taha ja jätta Griseldise otustada, kas ta su naiselt saada, sinuga kanda tahab, mis saatus sulle osaks on annud. Oleksin ma süüblane, ei saaks ma nõnda teile rääkida. Aga mu süütus annab mulle julgust. Armastan teid, Griseldis, kõige oma olemise kiustelega. Nagu jätkendam päifestiir tulite teie mu tumedasse olemasolli. Tänu teile, et ma teie kahtluse alla ei langedud, tänu teile, et mõdusin oma elu selles neiduses ja põlguses välja kannatada. Teie uskusite minusse ning tegite mu rõõmsaks. Olite mu lapsel armuline kasvatajanna. Tahate olla Gildale truu ema, Griseldis, tahate oma kätt panna minu omasse? Oleksin teile selle eest kogu eluaeg tänulik. Mu olemasolul oleks

jälle üks siht, üks siis. Miks ei peaks ma veel kinni haarama järawast õnnest, kuna ma seda ometi puhta kättega wõin teha. Teie wõiksite mulle kõigil wanded õnnistuseks muuta. Mitte igale naisele ei wäljendats ma sarnases olukorras oma soowi. Aga teie olete tugew, tark, hea ja wahwa, teie lähete minuga läbi häda ja surma — kui mind armastate. — Ja ma lugesin teie filmist, et seda teete. Griseldis — armas, truu Griseldis — olen ma ennast petnud?"

„Nad waatasid üksteisele filmi nagu kaks inimest, kelle hinged üksteisele wästu hoowasid kindlas, südamikus armastuses.“

Wärisewa õndsusega oli Griseldis kuulnud ta sooje, liigutawaid sõnu. Õnn tegi ta tummaks. Ta ei saanud rääkida. Ainult ta filmad waatasid krahwi otse ja paistis ta südamesse nagu armas päike.

„Griseldis — teie ei wasta mulle?“ palus ta waike õrnusega.

Siis ohlas Griseldis sügawalt ja õnnest wallatud pani ta oma otsele krahwi läele, mis weel tema oma hoidis, nagu oleks seal hea puhata. Nii seisis ta natuke aega waike, suletud filmadega. Siis seisis ta jälle ühes ning waatas temale armastusega otse.

„Ma tänan teid — o — ma tänan teid südamest, et mulle seda ütlesite. Ma ei taha olla õiglusetu — tahan teile wabalt tunnistada, et teid armastasin — olin juba St. Marias teie pilbisse armunud. Teie saatus liigutas mind, ma tulin rõõmuga siia, et teid teenida. Ja kui ma eimest korda teie ees seisin, siis teadsin, et mu saatus kinni oli pitseeritud, et mu elul ainult weel see wäärtus oli, mis teie talle annate. Mu sijemine kaasatundmine teile polnud midagi muud kui armastus. Ja kogu mu olemasolu piirdus ainult weel soowiga, teid teenida, teid aidata kogu oma jõuga. Mu soe, tugew soow oli päewawalgele tuua teie süütust, milleks taewas mulle unes näpunäidet andis. Ma palusin südamest, et see mulle korda läheks. Ma nüüd kui mulle nõnda räägite — ah — kui õnnelikult annaksin teile oma kae, kui hea meelega oleksin Gildale tõelikult hea ema, kuna teda armastan nagu oma last — aga ma ei tohi ja ei taha seda lubada, et teie nüüd sammute teekste — mida teie wähest lähemas tulewikus enam ei teeks. Nüüd olete rõhutatud meeleolus, kuna teie üfildaselt ja lahatult peate elama. Nüüd, kus teie üfite olete, olen teie midagi, wõin teile midagi olla. Aga kui ühel päewal teist see wanne wõetaks, kui tagasi pöördute oma hiilgawasse ringkondadesse, kui teie rikas krahw Treunfels wõtte walida ilusamast, toredamast naisest, siis —

siis ei kuulu ma enam teile. Ja siis wäsi kahetsete, et oma tütre wäse kaswatajanna omale naiseks olete walmunud. Ja kui ma seda peaksin tundma, oleksin ma wäga — wäga õnnetu.“

Krahw kummardas ta kättele ja juudles neid kirglike õrnusega.

„Mu muinasprintses, tahad ja mind ja ennast sääraste rumalustega piinata? Kas sa ei kuule, et sind armastan — sind üfite sind. Minu jaoks pole kunagi ühte ilusamat ega toredamat naist. Heledamalt, kui päikene ei paista üfite täht, ja sina oled ma päike. Wäsi on taewas kogu süntuse ja turbuse minu üe laotanud, et sinu walguks mulle seda heledamalt säraks. Anna mulle oma jaoks, Griseldis, wabasta waene konnakingas ja tee ta õnnelikuks. Tahan sulle selle eest igawesti tänulik olla.“

Griseldise filmad muutusid ärritusest niisleks.

„Jah, ma tahan ta wabastada, selle wäse konnakinga, tahan ta jälle ilusaks uhkeks kuningapojaks teha. Mu olemasolul pole kõrgemat sihti, kui see. Aga, palun, ärge tungige läna minusse. Täna ei tohi teie weel ennast siduda. Kannatage weel natukene aega — wäsi lähed mul korda teid wabastada teid põlgusest ja needusest. Ja kui teie seda olete — ja kui teie siis weel kui waba, uhke mees oma kae minu järele wälja sirutate — siis — oh, mu Jumal — ma ei teaks, kuidas selle õnne küllust enesele mahutada.“

Krahw waatas talle palawalt ja sügawalt filmi.

„Griseldis, mis tahad sa mind oma wiitusega piinata?“

„Mitte piinata — Jumal hoidku selle eest. Teie peate teadma, et ma teile tingimata alistan. Mis teie soowite, peab sündima. Ma palun ainult natukene aega pikendust.“

„Miks nõuad sa seda?“

„Kuna — kuna ma enne oma ülesande tabaksin täita. Ainult natukene aega oodate weel. Ja — üfite inimene loosis ei pea aimama, milliste soowidega teie miuu peale mõllete. Ma wannutan teid, et seda hoolega warjate — kõikide filmade eest.“

Nii palus Griseldis tungimalt. Ta mõlles selle juures komtejs Beatele. Teda waldas ütlematu hirm, nagu peaks midagi hirmsat juhtuma, kui komtejs aimas, et krahw teda oma naiseks tahab saada!

„Ta surmaks minu,“ mõlles ta ja lohus krahw waatas teda hoolikalt.

„Mis sul on, Griseldis?“

Juba naeratas ta jälle.

"Midagi -- midagi -- võib olla, ruuna-
lus." Ma külmefasin heleda päikese käes. Aga,
palun, äitke mu soovil."

"Bäga hea -- kui sa mulle lubad, et find
nelja nädala pärast oma pruudiks võin nime-
tada."

Behme, unistaw naeratus, mis teda hur-
mas, lendas üle Grisfeldise näo. See waatas
üle tema laugusse.

"Jah -- ma luban seda," ütles ta tase.
Krahw mõitis ta mõlemad käed ja suud-
les neid kordumalt.

"Grisfeldis -- mu walguš, mu päite!" ko-
ge'es ta ja waatas niiskete filmadega talle
otsa.

Samal hetkel tõmbus see kookudes. Rahwatu,
segase näoga waatas ta ühe pöösastiku poole
ja tõmbas ruttu oma käed tagasi.

"Mu Jumal!" sõnas ta meelstult.

Krahw pööratus lohe ümber ja waatas
samale kohale, kuhu Grisfeldise piik püstma oli
jäänud. Ja seal nägi ta kõrget, mustasse riie-
tatud naiseluju parajasti pöösaste taha kadu-
mat -- Beate.

"Mis sul on, Gri'eldis?" küsis ta.

"Komtešs Beate," sõnitas ta ja märises,
kaua komtešsi filmad surmawaš wihas, hirmja
ilmega tema seal olid püsinud.

Silmapiik aimas ka krahw, et Grisfeldi-
sel aimu pidi olema, komtešsi armastusest tema
wastu. Sellepärast ta ka tahtis, et keegi
tema armastusest teada ei saaks. Grisfeldise
heatahilik süda nõubis Beatele halastust
wimse wõimaluseni. Ka krahw ise tundis
Beatele kaasa. Aga see oli külm kaastundmus,
mis otjüstawalt ta peale ei saanud mõjuda.
Selle läbi ei tohtinud langeda warju tema ja
Grisfeldise õnnele

"Hirmutas ta find, Grisfeldis?" küsis ta
pehmelt.

Grisfeldis äigas üle oma filmade.

"Komtešs Beate armastab teid," kogeles
ta weel selle metšiku, wihase pilgu mõju all,
"ja ta nägi, et teie mu käst suudlesite."

Krahw ohkas sügawalt.

"Ma ei jaa teda aidata, Grisfeldis. See
teeb mulle haiget, aga ma pole selles süüdi.
Kunagi pole ma tema wastu tundnud muud,
kui kaastundmust. Tahaksin ta peale halas-
tada nii palju, kui wõin ja sellepärast on küll
parem kui ta Treuenfelsist ära sõidab enne
kui meie endid awalikult kihlame. Igast kül-
jest on see parem. Ma hoolitsen selle eest, et
ta ka Treuenfelsist eemal olles muretult wõib
ära elada."

Grisfeldis ei wastanud. Ta waatas wähe
aega järele mõeldes enese ette. Temas oli

tunne et ta ainult oma ü'esande täidewiimi-
sega peab ruttama.

Nüüd tuli Gilda tagasi oma kornikeseega,
mis lilledega täidetud.

"Waata, Grisfeldis -- nii palju lilli! Nüüd
wõib sa pärgi punuda," ütles ta.

Grisfeldis ämbas ta mõlemate kätega ning
kallistas ja suudles teda; krahw waatas jä-
rawall filmil pealt. Ta tundis heal meelel,
et see õrnus ka temale pidi maksma,

"Jah, G. loo, preili Grisfeldis peab pärjad
punuma, ühe sinule ja ühe enesele. Ma tahan
teid tänata mõlemad näha ehitud pärgadega,"
ütles ta.

Gilda hõiskas.

"O ja! Ja Grisfeldis pead oma pikad
juuksepalmitud lahti tegema ja mööda telga
alla lastma kukkuda. Nad ulatawad tal istu-
des kuni maani nagu pilajuukselisel Kapuntskil.
See on üks muinasjutt, mida mulle Grisfeldis
juttustas. Kapuntsel istus ühes tornis ja printš
Nignet tahtis tema juure üles pääseda. Ta
teener, kes ennast hiiglasuureks wõis teha,
upitas ta üles. Aga weel natukene maad puu-
dus. Siis hüüdis printš: Kapuntsel, ole
wahwa, ulata mulle oma juuks alla! Ja seal
andis ta oma juuksepalmitu üle akna wälja.
See oli nii piik ja paks nagu Grisfeldise pal-
mitud. Ja seda pidi ronis ta üles torniaknale

"O, see on ilus muinasjutt," ütles krahw
naeratades.

"Kas pole tõsi? Ja nüüd peab Grisfeldis
oma juukse palmitud wabastama, siis panen
talle pärja pähe ja ta on Kapuntsel," sõnas
Gilda.

"Si ta on siis ilus printšess, kes konna-
tuninga wabastas, see näib mulle weel ilusam
olewat."

"No jah, see on mulle ka üks kõik! Nuttu,
Grisfeldis, punu enne üks pärg enesele. Ma
wabastan wähe peal nõelad su juuksest, seda
teen ma nii hea meelega."

Grisfeldis tahtis wastu seista. Aga Gilda
ämbas ta hõisates seljatagant ning hoidis teda
finni.

"Ma ei tee sulle haiget! Sa tead ju, et
ma seda päris hoolega teen," noris ta.

Siis pidi Grisfeldis paigal seisma.

Hõõguwa näoga punus ta lilli pärjase,
mis teda pidi ehtima. Gilda wabastas ta pal-
mitud, mis kogu hiilgujesse alla rippusid ja tõesti
maani ulatasid.

Krahw Harro filmades asus kogu ta hing.
Sikumatult nautis ta oma armajama piik.

Kui wiimaks pärg walmis oli, wõttis selle
Gilda ja pani hoolikalt Grisfeldise kullastele
loftidele.

„Kas pole ta ilus, isa? Võid sa enesele ilusamat printsessi ette kujutada?“ küsis ta kallistat ja suudles Grifeldist.

„Krahw ohkas sügawalt.

„Ei — pole ilusamat — pole armsamat. Oh, Gilda — sul on hea!“ jurus ta läbi huulte.

Ta ei mõinud suudlust enam kauem pealt waadata ja hüppas üles. Ruttu jooksis ta tükimaad eemale ja tuli siis jälle aeglaselt tagasi. Ta jäi Grifeldise ette seisma.

„Neli nädalat on lõpmatu pikk aeg, mu noor kuninganna, sellele, sellel igatsus minutid igawikuts muidab,“ ütles ta ainult Grifeldisele arusaadawalt.

Waadates Grifeldise otsa nägi ta, kuidas ta sooja pilgu nähes kohkus.

Ta sundis enese rahulikkust.

„On parem, kui ma nüüd natukene ümber jooksen. Kui ma kauemaks jään, siis ei wasta ma enam enese eest. Kannatamatus ajab mind nüüd rahutult ümber jooksuma. Need kullased palmikud! Zumal — nii toreba olid ja loonud! Mägemiäni, Gilda — Ma jätan sind su ilusa printsessiga üksi, ja tades-tuswäärne Gilda! Mägemiäni, printsess Päi-lesetiir!“

Grifeldis õõgus nagu roos.

„Palun — weel üks sõna,“ ütles ta tasa.

„Mis soowite, preili Grifeldis?“

See waatas krahwile otsa, nii et see filmad ta wõluruse eest pidi sulgema, et rahulikuna paista.

„Sahtsin Teid paluda, et lubaksite täna weel enne lõunat mind oma töötuppa tulla. Palun laske teenrit mind kutsuda, tähendades, et soowite mulle Gilda õpeluse kohta midagi öelda.“

Krahwi filmad ära said teda waadates.

„Ma ei teaks midagi, mis ma parema meelega teeksin,“ ütles ta ja läks ruttu, nagu põgeneedes iseene eest, minema.

„Grifeldis wõttis nüüd oma peast pärja ja pani ta Gilda pähe.

„Nüüd pole mul enam aega, et weel teist punuda. Meie peame nüüd edasi õppima, mu südamekene. Nüüd tule tööle,“ ütles ta ja kohendas oma palmikud jälle pea ümber.

Kas aimas ta, et kaks õõguwat, musta filma eemalt wõõralt temal püüsid? Komte'ss Beate oli wähe kaugemale läinud, pöösasfe ära peitnud ja kogu siseeni waadelnud. Nagu kihwtised nooled lendasid ta pilgud Grifeldise poole. Ja kui pilludel oleks olnud surmamismõime, siis oleksid tema omad seda teinud.

Jälle tuli Grifeldisel külmawärin heleda, sooja pätkese käes.

„Üks ratsanik ratsutas üle mu hana,“ mõttes ta. Nii armastas tädi Agnes öelda, kui ta kohkus. See oli wanarahwa ebausust. Nüüd pidas ta kohusetruult oma õppetunni ära.

Komte'ss Beate läks aeglaselt lossi tagasi! Ja ta näol oli hirmus ilme.

* * *

Kui Grifeldis tunni aja pärast Gildaga lossi tuli, tuli talle teener Heinrich wastu.

„Breitl von Ronach, herra krahw pa'ub teid oma töötuppa. Ta tahaa teiega wäikesse komte'ssi õppetöö üle rääkida.“

Grifeldis jaatas.

„Ma tulen otsekohe. Mine nii kauaks oma tuppa, mu laps, ma tulen kohe sinu juure.“

Ta suudles Gildat ja see läks hüpates oma teed.

Grifeldis astus krahwi töötuppa. Krahw seisib teda oodates aina juures ja sammus nüüd ruttu temale wastu.

„Grifeldis!“ hüüdis ta, tema kätest finni haarates, nagu palawas igatsufes.

Grifeldis waatas talle suurte ja tõsiste silmadega otsa.

„Ma olen siia tulnud — kuna see nii pidi olema. Ja ma tahan nii ruttu, kui võimalik, jälle ära minna. Palun — näidake mulle oma kirjutuslaua salasahklit, milles teie kihwtipudelise alal hoidsite. See pole asjata uudishimu, mis mind sellele palwele sunnib. Ja — see sahtel pole ju asja arutamiseft saadik enam saladus.“

Sügaw tõsidus ta näoilmes hakkas ta krahwile külge.

„Ei. Aga isegi siis, kui ta seda weel oleks — sinule ei peaks ta seda olema Grifeldis.“

Ta astus kirjutuslaua juure ja jurus petetud wedrule. Sahtel kargas lahti. Grifeldis waatas sisse. Seal seisib pudelikene närtsinud lillepärjaga, mis Grifeldis krahw Harrole oli pununud.

Ta wõttis selle wälja ja hoidis Grifeldise filmade ees.

„Waata — nii palju õnnistust ootan ma sellelt pärjalt, mis sa mulle oled pununud, et ma temaga loodan kütkestada wannet, mis sellest pudelist wälja on läinud,“ ütles ta tasa.

Ta punastas ja waatas krahwile südamekult otsa.

„Gilda loeb igal õhtul pärjapalwet.“

Krahw nitutas pead.

„Jah, ta ütles mulle. See kõlab järgmiselt: Armas Zumal, lasse mu armast isa kõigest südamest õnnelik olla. — Ma usun, see

on juba mõjunud, see pa we, armas, truu Griseldis."

"Nii kui Jumal tahab, peab ta veel rohkem mõjuma — kuni lõik warjub langewad. Zohin ma pudelikesti kord kätte wõtta?"

"Jah — ta on kohtuõemiku poolt kõrgist kihwitajalgeest puhastatud."

"Ja wõttis pudelikese ja waantles seda."

"Oli see päriselt täidetud surmawa kihwitiga?"

"Kui ma ta ostsin, jah. Ja ta oli tädetud ääreni, kui ma teda oma naisele, parun Daheimile ja Beatele näitasin. Sellest õhtust saadik ma teda enam ei maadanud, kuni ta kohtuherradele wälja andsin. Aga siis oli ta veel ainult kolmweerandini täidetud."

"Tähendab, wahpeal pidi keegi seda kihwit olema juurest ära wõtnud?"

"Jah, nii see on."

"Ja oia, mis pundus, oli küllalt, et ühte inimest surmata?"

"Pudeli sisse oleks sojale inimesele surma wõtnud tuua. Kaks tilka sellest aitasid mul, et ühte wana jahikoera walutult surmata. Teie wõite komtes Beatelt küsida, kes seal juures oli, kui seda tegin."

"Oli see enne seda, kui krahwinnale pudelikesti näitastite?"

"Jah, kaua aega enne seda."

"Ja — teie usute ju, et krahwinna Alice teilt kihwit wõttis — kuidas armate teda olema pääsenud saladuse ligi, kus sahtel asub?"

"Selle üle olen kaua järele mõtelnud ja tuln siis juhtumisi jälgile. Palun — astuge kõrwalttappa. Nii — palun, minge siiskesägu ukseni. — Ja nüüd waadake sisse sellesse peeglisse. Palun, jääge nii seisma ja pange tähele, mis peeglis näete."

Nende sõnade juures oli ta Griseldise kõrwalttappa wiinud ja läks nüüd ruttu oma töötappa tagasi. Ta astus oma kirjutustlaua juure, awas ja sulles salasahkli ning pani pärija ja pudeli jälle sisse. Seda kõike nägi Griseldis päris selgelt peeglis. Nüüd pööras ta ümber ja andis Griseldise peeglitpidile märku.

See tuli ruttu tagasi ja oli päris kahwatus muutunud.

"Jah — tarwitsete ainult seal teises toas ukse juures luurata, kui salasahkli awastite, siis oli saladus awalik."

Krahw nitutas peoga.

"Jah. Ja see on ainuke ettekäane, mis ma enesele loju asja juures wõin teha, et ma saladust luurajate eest mitte küllalt hoolega kaitsenud pole. Mu näitel wiist polnud rahu ilma et ta seda ühes lalaks. Wast luurast ta mind samal õhtul, kui ma pudelikesti näitasin ja jälle

tagasi panin. Sest pärast kuni tema surmani pole ma sahtlit enam awanud. Diin ka Beatelet juba küsinud, kas mu naine sel õhtul minu järele toast lahkus, aga ta ütles mulle, et teda koduste talituste pärast ära olla kutsutud ja et wõida mulle selle kohta midagi öelda. Aga wõimalik olla, sest Alice olla oma tubadest albumi toonud, et parun Daheimile näidata. Seal juures wõis ta wäga hästi mõned minutid selleks kasutada, et mind salaja järele luurata."

"Ehk komtes Beate on seda teinud," mõtles Griseldis. Aga ta ei wõlnud seda wälja.

"Nüüd tahan ma jälle minna," ütles ta.

"Krahw waatas teda naeratades.

"On mu wäike Sherlok Holmes nüüd rahuldatud?" küsis ta wahpe pilgates.

Griseldis teadis, et krahw ta katseid, walgust tuua sellesse tumedasse asjaollu, tõsiselt et wõtnud. Ja see oli talle ainult armas. Nii hoiti ta ärritusest tagasi.

Griseldis kummardus ennaft naerule sundides.

"Jah — ma olen rahuldatud."

Krahw wõttis ta käe ja suudles seda.

"Nüüd mine, Griseldis — kui ma antud tähtaega, mis ja mulle ette seadsid, austama pean — siis ei tohi ma sinuga üffi olla."

Ta tundis, kuibas Griseldise käd wäriseb. Ja ta laskis ta wabaks.

"Nägemiseni kuu juures," sõnas Griseldis ja läks ruttu wälja.

Ta mõtted töötasid hiigla kiirusega. Ikka edasi ja edasi jõudis ta nõõri mõõdo, mille otiad warsti ringiks kokku pidid sattuma, et selles krahwinna Alice'i õiget mõrvisukat kinni püüda.

Kuu juures walitses täna kummaliselt tagasihoidlik meeoleolu. Keegi ei rääkinud enam, kui mõned wiisakad sõnad. Ainult Gilda hoolitses selle eest et jutuwamine päriselt soiku ei jäänud. Komtes Beate istus krahwinna, halli ilmega näol ja wahtis ühele punktile. Griseldise süda tõmbus krampitult, kui ta selle naise hingesse mõlles.

Kõhe pärast seda, kui Gilda lõunanele oli pandud, läks Griseldis alla raamatukogusse.

See oli suur ruum, milles poolel kõrwusel sammastele ehitatud wäär asus. Seinad olid alt kuni üles raamaturiulitega kaetud, millel pikkades ribades lõpmatu arv raamatuid seisid. Wäärilt wõis ka ülemistel riulitel asuwaid raamatuid kätte ulatada.

Kuuni keskel seisid suured, ümmargused laud ja ümberringi kõrgeleeniõied, mugawad leentoolid. Üksedele, millel wäga sügawad augud

olid, oli kinnitatud liigetega lauad. Ka siin seifid tugitoolid.

Griseibis mõttis kapist, mis krahw Harro talle oli juhatanud, raske, nahasse köidetud kroonika, pakjude koltunud lehtedega. Ta pani selle ümmargusele lauale ja kummardus selle üle, ilma et oleks istunud.

Ta lehitseis raamatut ja jälgis pealiskaudselt lehekülgi. Kroonikas leibusid mitmesuguseid käekirjad. Märkused ulatusid 1220. aastasse tagasi.

Griseibis ei peatanud kaua esimeste lehekülgede juures. Ta otsis krahw Hans Joachim von Treuenfelsi, ümmarguse torniehitaja, nime. Enne seda ei võinud ju kroonikas midagi saladuslikust ühendusest lossi ja torni wahel leiduda.

Ja lühitese otsimise leidis ta selle nime. Seal seifis: Krahw Hans Joachim von Treuenfels, sünd. 13 jaanuaril 1678. Griseibis luges pikemalt läbi, mis krahw Hans Joachim ise oli kirjutanud ja jõudis viimaks ta kohale, kus torni ehitamisest jutt oli.

Ta oli peaaegjalikult ehitatud krahw Hans Joachimile alkeemilisteks ja astronoomilisteks uurimisteks. Tema püüd on olnud, saada täiesti ehitamatut töötamis kohta, kus isegi ta armas abikaasa teda segada ei saanud. Sellepärast pidi torn täiesti eraldatud olema, ilma mingisuguse ühendusega lossiga. Selle üle olla niisasti tema noor abikaasa isegi nii kurb olnud, et see ta südame pehmenanud. Ja ta olla paljudesse müüridesse lastnud ehitada kaks osawaasti konstrueeritud redupaika, awaukstega ühel- ja teiselpool. Need ei lubanud ta noort abikaasat küll lossist tema juure üle tulla, et see omas wallatuse ta tööriistu segamini ei saanud ajada, aga nende kaudu oli ta temaga ometi juttu võinud ajada. Edasi oli kroonikas: „Ka mõne wiisaka muulise olen oma naisega selle redupaikale läbi wahetanud, waatamata sellele, et see küll raskestustega oli seotud, kus juures ma ühel ja-lapingil pidin seisma ja oma abikaasat ainult suure waewaga mõisin kallistada. Kuna redupaik, mida nagu kirjeldada tahan —“

Siin oli lehekülg lõpul. Griseibis pööras hinge tõmbamata, suure huwiga ümber. Müüd pidi ju tulema, mis ta otsis, seinakappide, õõnsate ruumide ja salauste kirjeldus.

Uga lause ei lõppenud järgmisel leheküljel ja siin polnud enam juttu ümmargusest tornist. Griseibis kohkus — pööras lehe weel kord tagasi, luges jälle wiimaseid sõnu ja pööras uuesti ümber.

„Siin puudub midagi,“ mõtles ta „ja just redupaikade kirjeldus. „Ta wajutab raamatu

kõwasti laiali ja waatab sügawasse lehekülje wahesse. Ja seal leidis ta tõesti jälje, wälja rebitud lehe kitsa kontsu. Siin oli peene noakesega leht kroonikast wälja lõigatud.

Griseibis hingas sügawalt ja raskelt. Üksik filmi waatas ta alla raamatule. Siin oli teegi redupaikade kirjelduse raamatust kõrwaldamud. Oled need wast samad käed olnud, kes krahwinna weintse kihwti tilgutastid? Wõi puudus leht juba kaemat aega?

Uga see oleks Beate rumalus olnud, üks neist wäikestest wigadest, mida pea kõik mõrtsulad teewad.

Selle lehe kõrwaldamine oli Griseibisele üks tõendus enam, et komtes Beate tõesti kuritegija oli

Ta oli kroonika otsast lõpuni läbi lugenud, tal oli selle wastu suur huwi olnud — kas ei võinud ta selle kaudu sala seinakappidest teada saada? Ja et ta selle üle kunagi krahwiga polnud rääkinud, oli tõendus, et ta sala ühendustega kurja oli eeldanud. Griseibis murdis weel kord raamatu laiali ja waatas terawalt wäljawõetud lehe jäljele. Samal hetkel awati äkki uks ja komtes Beate astus sisse. Griseibis ehmatas nii wõga, et ta isegi tasa siljatas.

Muttu astus komtes talle juure, wiskas pilgu kroonikale ja waatas siis juhvide, wõõraste filmadega Griseibise näkku.

„Mis Te siin teete? Kes on Teie lubanud seda kroonikat lugeda?“ küsis ta terawalt ja karmilt.

„Herra krahw,“ wastas Griseibis, ennast kogu jõuga rahulikusele sundides. Komtesi filmad õõgusid nagu meeletuses.

Ta naeris kriiskawalt.

„Herra krahw — nii nii — herra krahw? Kas teie ei leia, et ta teile natulene palju lubab? Peab imestama, kui usaldawalt ta oma maja palgalisega ümber käib. Muidugi — kuidas saab ta taktituid pealekaimi tagasi lülata? Teie huwitate ennast küll häbematuult selle maja ajalooa?“

„Jgatahes,“ wastas Griseibis, oma uhkust appi hütides, rahulikult ja kindlalt.

„Noh — see huwitus on teist taktitu wõte, mu armas. Krahw von Treuenfelsi kroonika wõib huwitada ainult perekonnaliikmeid ja mu sugulane ei peaks kellelegi selle lugemiseks luba andma ilma minu loata — sest mina olen ka Treuenfels.“

„Siis pean ma küll wahandust paluma. Kui teie seda ei soowi, siis ei awa ma muidugi mitte enam edaspidi seda kroonikat. See sündis täna esimest korda ja ma tahtsin alles alustada,“ ütles ta nii rahulikult kui wõis.

(Särgneb).

Sigareti.

Prantsuse kirjanik Jules Claretie.

2

Järgmine päew, mil ta oma katset tahtis korrata, oli aga see, mil Garrido oma öösise kallaletungi tahtis teostada. Juan Araquil, kes oli peidus kusagil kraawis, nagu loom oma asemel, otsustas seepärast, et tungib nüüd igatahes Zucarraga lähedusse, ja nimelt samal ajal, kus wana Garrido paiskab oma pealetungi-kolonni karlistide peale. Wõitluse esimesed paugud üllatasid Juani järgmised äratasid temas rõõmutunde, sest Zucarraga pidi ju välja tulema, et oma sõdureid lahingusse wiia. Pääsis Juan ta lähedusse, siis oli kawatus warsti teostatud: nuga südamesse, ja seekord mitte waritsedes, waid awalikus wõitluses. Nii siis: Zucarraga elu maksis terwe waranduse? . . . Noh, isa Chegaray saab oma kakstuhat taalrit — ja häda karlistidele.

Wõitlus oli sel ööl metsik.

Garrido sõdurid tormasid pöörases wihas kindlustuste kallale ja leidsid sealt eest karlistid, keda nad olid arwanud üllatawat. Keset pimedat ööd tapeti wastastikku; mõõgahoobid purustasid rinnad, rewolwrikuulid lõhkusid pealuid, tapeti, weristati, ilma et üks-teist oleks nähtud, hispaanlane hispaanlase wastu, see oli hirmus häbi!

Nii kestis see kaua. Päikesetõusu ajal pidid walitsuswäed, need waesed kuradikesed, jälle taganema, jättes maha rohke hulga surnuid ja haawatuid. Kallaletung oli tagasi löödud, ja see weröö lisas uue kaotuse wanadele juure. Kuipalju wiha pisaraid peab wana Garrido jälle walama! Karlistid terwitasid pärast seda hirmuööd uut päewa rõõmukisaga! Harri! Harri! Kuid äkki waikisid rõõmuhüüded, ja walitses surmawaikus.

Zucarraga, nende wõitmatu juht, kelle häält nad terwe öö wahetpidamata olid kuulnud, kui ta hüüdis: „Kärmelt, lapsed, julgust, olge wahwad!“ kanti purustatud jalaga häwitatud majasse, kus ta harilikult oma ööd weetis.

Walitsuswäe wangid, milliseid karlistid sel ööl õige rohkesti olid wõtnud, wõisid nüüd seda uhket, ilusat poissi näha; ta oli walge kui ta kübar, oma musta habemega, ta ohwitserid seisid ta ümber. Teda toetati käte alt, kuna ta ise enam püsti ei jaksanud seista. Soldatid töid talle järi, sinna pandi ta wäljasirutatud jalgedega istuma.

Araquil ei lakanud teda silmitsemast.

Ta oli wangis ühes Garrido sõduritega, ja karlistide wahisalk walwas teda laetud püssidega.

Ta kuulus nuga põlnud teda mitte aidanud, ja kui ta walitsuswäe taganemisel teistega koos kinni oli wõetud, oli ta noa ära wisanud, seejuures endamisi pomisedes: „Teine kord!“ Arwatawasti mõistetakse ta nüüd surma, sest ta oli ainuke mundrita mees teiste seas; seepärast ütles ta enesele: kõik on mööda, ja Pepa läheb mõnele teisele mehele wõi sureb tüdrukuna. Wihaselt kinnitas ta oma pilgu sellele inimlikule saagile, mis ta käest oli libisenud, Zucarraga'le, keda ta nüüd wihkama hakkas, teadmata, mis põhjusel — wõi õigemini, teades, et kui Zucarraga elab, ta oma elu ja Pepa on kaotanud . . .

Rahutult seisid karlistide ohwitserid Zucarraga ümber; mõned olid põlwiti lasknud, et hawa näha; üks hüüdis haawaarsti,

„Haawaarst! . . . haawaarst, Issand Jumal, ole mulle abiks! Kus on Urrabieta? Kus ta on?“

See oli karlistide haawaarst.

Otsiti igalpool. Ohwitserid läksid kärsituks, Zucarraga aga naeratas mähedalt ja ütles, käega liigutust tehes: „Ootame, Urrabieta on ehk magama jäänud, pärast täna öösist suurt tööd!“

Äkki ruttas keegi seersant pisarsilmil ja kahwatult ohwitseride juure, teatades, et haawaarst Urrabieta olla surnute hulgas üles leitud; kuul olla teda tabanud kellegi nawarralase kohal, kelle haawa ta parajasti kinni sidanud. See olla olnud ühe wõsiwa kuuli töö; need

riistad tabawad ju ilma wahet tegemata niihästi neid, kes rawitsewad, kui ka neid, kes tapawad!

Karlistid olid kohkunud. Zucarraga haaw wõis olla raske, jah, tööpoolest oligi ta wäga raske. Ja polnud arsti, kes oleks haawa sidunud! Oodata, kuni järgmine wäeosa oma arsti kohale saadab, oli hädaohtlik, sest Zucarraga kaotas palju werd. Üks ohwitseridest astus seepärast wangide salkkonnaga juure ja küsis waljalt: „On mõni haawaarst teie seas?”

Garrido soldatid waatasid üksteisele otsa. Ei, nende hulgas polnud arsti, kõik olid soldatid.

„Kas oskab ehk keegi haawa siduda?”

„Jah,” wastas üks mees, „mina!”

„Astu ette!”

Waeste, tülpinud meeste salgast, kelledest paljud olid haawatud, astus mees ette ja läks pea püsti edasi. See oli Araquil.

„Sa pole soldat?” küsis ohwitser.

„Ei.”

„Mis põhjusel wiibid sa siin?”

„Kuna mind siia on toodud. Ma pole wõidelnud, waid tahtsin Bilbao'sse minna, et omakseid näha saada. Lahing takistas mind selles, ja seepärast olen ma siin.”

„Ja sa tunned weidi arstimist?...”

„Ei, aga oskan rawitseda. Ajawiiteks narritan ma wahel torero'sid nende käsitöös.”

Kahtlewa pilguga saatis ohwitser Araquil'i, kui see Zucarraga juure astus kelle pilk kiindus ilusale, noorele poisile. Karlistide juht päris siis ta siinwiibimise põhjuse järgi. Araquil luuletas terve romaani; teda olla waewanud igatsus oma wanemate järgi, kes elada, Bilbao's; mitte tema süü ei olla see, kui kodusõda perekondi lahutawat; waatamata püssipaukude peale elada ta oma elu edasi.

„Sa oled basklane? Miks ei wiibi ei sa seaduspärase trooninõudja sõjawäes?” küsis Zucarraga oma poolt.

„Kuna ma kellegi sõjawäes ei teeni.”

Kahtlewa pilguga silmitsesid karlistide ohwitserid suurt poissi ja katsusid tõe jälile saada. Ta wastus oli nende ridades pomina esile kutsunud, Zucarraga aga nõudis rahu.

„Igaüks on waba,” ütles ta lahkelt. Siis waatas ta oma haleda pilguga terawalt Juan'i näkku.

„Sa oskad rawitseda, ütlesid sa ennist. Kas wõid mulle vähemalt kergendust tuua? Mul on suured walud.”

Araquil kiskus oma kuue seljast, käristas ruttu oma pahema särgiwaruka katki ja walas sellele improwiseeritud sidemele aegamisi, ilma et seda siin keegi oleks näinud, paar tilka wedelikust, — mida ta kandis oma sörmuse küljes. Siis lähenes ta kahwatul palel Zucarraga'le, kes teda kogu aeg tähelepanelikult oli silmitsenud.

Araquili käsi ei wärisenud, kui ta kollase plekikesega ehitud riidetükki hoidis. Enne kui ta Zucarraga ees maha põlwitas, et haawa siduda, ütles üks ohwitseridest oma juhile: „Meie ei tunne seda inimest.” Kuid ülem wastas weel ikka naeratades: „Õige; kuid ükski ei tunne oma arsti ja pihtisa.”

Ja waewaga ulatas ta Juanile oma haawatud jala.

„Aga mida tähendab see kollane plekk?” küsis üks pealikutest.

„See on ainult mulle tuntud rawitsusrohi haawade jaoks, mis härjawõitlustel saadud,” oli Juan'i wastus.

„Hüwa!”

Zucarraga suur tume silm puhkas kogu operatsiooni aja Juan'i näol, ja waewalt oli side oma kohal, kui ta hüüdis: „Tunnen enesel juba kergema olewat!”

Seepeale pööris ta Juan'i poole sõnadega: „Nüüd oled sa waba!”

„Aga herra kindral...” hüüdis üks ohwitseridest.

Zucarraga tõstis pea üles: „Kõige vähem, mis ma teha wõin, on ometi see, et ma selle tubli poisi heateo tasun samasugusega.”

Ja Araquil'i poole pöördes: „Mis sa weel soovid?”

„Ei midagi,” wastas Juan.

Zucarraga wõttis oma taskust väikese sigaretitüü manilaõlest ja ulatas sellele Juan'ile: „Mälestuseks!”

„Ei,” ütles Juan.

„Ohoo!” ütles Zucarraga naeratades, „arwan, et sa don Karlos'i sulaseid siiski wäga ei austa. Sa ei taha siis midagi?”

„Siiski, wõtan ühe sigareti.”

Araquil wõttis sigaretietüist ühe sigareti, waatles teda masinlikult ja keerutas sõrmede wahel, enne kui ta ta tasku pistis. Zucarraga küsis äkki: „Sinu nimi?“

„Juan Araquil!“

„Noh, Araquil, mine Jumala nimel! Oota, kuni meie kord oleme Bilbao's, siis wõid sa omakseid waatama tulla. Kaua see ei kesta!... Ulata mulle oma käsi!“

Araquil surus surmakahwatult haawatu kätt, tõmbas oma kuue selga, terwitas ohwitseri, wange, ja eemaldus aegamisi, kuna karlistide kangelase selge pilk teda saatis...

Samal õhtul wiidi suur poiss wana Garrido sõdurite poolt kindrali staapi kõrtsiruumidesse, ülemuse pale ette.

Kindral oli wihane, üles ärritatud haige ja kõneles kogu aja omale kuuli pähelaskmise tarwidusest.

Araquil'i wõttis ta wastu kui koera. „Mida sa siin otsid?... Kes ütleb mulle, kas sa mitte neetud karliste pole hoiatanud?“

„Mida ma tahan, herra kinal? Tahan Teiega rääkida... Teiega täitsa üksi!“

Noormees oli seda nii iseteadwalt ütelnud, et wana Garrido aru sai, et siin mõne tähtsa teatega tegemist on; ta andis oma ohwitseridele käsu, et nad tema selle inimesega üksi jätaksid.

„Noh, mis on?“ küsis ta, kui kõik toast olid lahkunud.

Araquil lasi silmapilgu mööduda, enne kui ta sõnus; tal oli tunne, nagu ei tuleks tal sõnad suust; siis ütles ta äkki: „Teie ütlesite mulle, herra kindral, et Zucarraga elu maksab terwe waranduse?...“

Ja kui Garrido ei wastanud: „Seda warandust nõuan ma nüüd, olen ta ära teeninud!“

Kindral waatles teda otsaesist kortutatades, ja küsis endamisi, kas ta õieti aru saab, kuna Araquil ta ees seisis: kahwatu kui surm.

„Kuidas? Ära teeninud?“ küsis Garrido silmapilk hiljem; „ma ei saa aru.“

„Ja ometi on see wäga lihtne,“ oli Juan'i wastus. Zucarraga ei juhata enam ühtegi lahingut Teie wastu.“

„On ta surnud?“

„Ta sureb, kui mitte täna õhtul, siis homme.“

Wana Garrido oli ärewuses, ta päled näisid sama walged kui ta wurrud. Ta tahtis Araquil'i käest kõik teada saada, kuna ta aru ei saanud ta sõnadest „siis homme.“ Seepeale seletas noormees, kuidas karlistide juhti warisenud, kuidas ta teda oma noaga tappa tahtnud, ja kuidas ta lõpuks ta haawa oma sörmusest märki puistanud, mida alati kaasas kannud.

Wana kindral ähwardas lämbuda, luupainaja kägistusse surra. Ta walges peas põlesid silmad tuledena; ta wõis ainult korrata: „Sina oled seda teinud? Sina ise? Haawatuga?“

Seal hakkas Juan kui hullumeelne igasugu asjadest kõnelema ja kinnitama, et ta weel paljugi muud on teinud, et Pepa't saada; kuna isa Chegaray nõudis kakstuhat taalrit kaasawara, siis olla ta nad wõtnud sealt, kus see saada oli. Ka olla ju kindral ise ütelnud, et see Zucarraga olla ikka jälle wahwaid mehi lasknud maha tappa!“

„Jah, aga lahingus!“ ütles Garrido kärealt. „Lahingus!“

Sellest põhjusest ei saanud Araquil aru: ta kirj Pepa wastu oli olnud ta ainsaks kihutajaks. Ainult Papat igatses ta, ja Zucarraga elu oli Pepa hinnaks, sellest jatkus talle.

Garrido oli lubanud; Araquil tuli ja nõudis wõla tasumist.

Kindral ütles ainult: „See on õige.“ Siis küsis ta teateid „Pepa korteri kohta, hüüdis adjutandi kohale, dikteeris talle neiu aadressi ja ütles siis, osutades Araquil'ile: „See inimene tuleb wiia „Päikese“ wõõrastemajja, ja homme kutsutagu preester laulatama! Teie wõite minna!“

Aeg läks Juan'ile, kes öö wahitoaks muudetud wõõrastemajas pidi weetma, kaunisti igawaks. Öö näis lõputu. Kaugel kuulis ta koerte haukumist, mis on ju surma ette kuulutajaks — ning püssipauke karlistide eelwahtide juures.

Hommiku eel jäi ta kergelt magama, unistas seejuures Pepast ja luges wana Chegaray kõhna pihku oma kuldtükke. See oli kaasawara elusa eest ja hind surnu eest.

Wäljas oli juba walge päew, kui salk sõdureid kellegi seersandi juhatusel

Juan'ile järgi tuli. Kes nõudis teda? Kindral. Muidu ei wastanud seersant Juan'i küsimuste peale midagi. Marsiti läbi Hernani peauulitsa ja peatati suurel platsil. Oli suurepärane ilm, päikselhelgid kallistasid punakat kirikut ja suitsuseid raekoja müüre. Plats oli rahwast tihedalt täis: soldatid seisisid riwis; kiriku läwe kõrwal nähti Garrido't paraadmundris; teda ümbritsesid ohwitserid.

Mõni samm edasi seisis — ilus kui nukk — oma pidu ülikonna mustas looris Pepa, ja tema kõrwal wana Chegaray.

Uhe pilguga nägi Araquil seda kõike; sõjawäge päikese käes helkiwate bajonettidega, kindrali, ilusat neidu ja läbi awatud kirikuukse heledat, suurt kabelit, mis säatendas kuldses kirewuses...

Ta wiidi Garrido ette. Mööda minnes heitis Juan Pepa poole sügawa pilgu, neiu aga näis teda waatlewat kummalise ilmega. Juan'ile näis koguni, nagu wäriseks ta käes raamat, millel ta kord oli töötanud, et saab tema naiseks.

Kindral ütles: „Toodagu preester!“ Kutsutu ilmus — nagu oleks ta selle kutse peale oodanud — walges kirikurüüis läwele, liikumatu kui sammal, kuna rasked kellad helistasid oma pidupäewade hosiannat, pulmades ja õnnelikkude lõbusat laulu!

„Tiburcio Chegaray,“ ütles seepeale kindral, pöördes wana põllumehe poole, „siin seisab Juan Araquil, kes sulle kaasa toob kakstuhat taalrit kaasawaraks, mida Te kunagi temalt olete nõudnud, kui ta Teie tüdart tahab kosida. Sõna tuleb pidada. Kas olete nõus oma tütre ja Juan Araquil'i laulatusega?“

Kähisewa häälega kostis wana Chegaray: „Jah!“

„Juan Araquil,“ jatkas Garrido, „kas oled nõus Pepa Chegaray'd kosima?“

„Jah!“ ütles Juan kirglike häälega. Sellesse jah-sõnasse oli ta mahutanud kogu oma olemise. Preester oli walmis õnnistust jagama.

„Pepa Chegaray,“ küsis Garrido, pöördes neiu poole, „kas oled nõus siin seiswa Juan Araquil'i naiseks saama?“

Kaks sammu astus Pepa Juan'i poole, tõstis oma ilusad, mustad silmad ta peale ja wastas: „Ei!“

Sõdurite taga seiswa rahwa hulgast kostis pomini, hirmus ah! Soldatid seisisid liikumata.

„Ei!“ kordas noor neiu waljusti. „Olen wandunud, et tahan waid sulle kuuluda, ja kuna ma seda kord olen wandunud, siis ei lähe ma kellelegi mehele. Aga argpüksile ei ialgi!“

Juan Araquil oli kui hullumeelne, kui ta neiu otsa waatas, jahmatanud ja walge kui preestri kuub. Kaugusest kostis samal silmapilgul tuhm kella-helin, surmakell, wase pikk kaebekõla, mis nutab lahkunute pärast... helistati karlistide suure surija pärast. Mürk oli oma mõju awaldanud.

Ja aegamisi, nagu oleksid nemadki surnule oma terwitust saatnud, olid Hernani kellad waikinud; waikides rippusid nad üleweel ja lasid waid leinakellasid kajada...

Siis kustus äkki leinakella helin, ja inimestega täidetud platsil walitses sügaw waikus, nagu oleks tuul üle inimeste peade teate toonud, et seal teisel pool on kõik lõppenud...

„Zucarraga on surnud,“ ütles wana Garrido.

Araquil silmitses Papat kirglikult, teda nagu paludes, et ta aru saaks: „Sinu pärast tegin seda! Sinu pärast!“ ütles ta süngelt.

Pepa pööris pea kõrwale.

Külmalt ütles siis kindral Juan'ile: „Araquil, mida peame tegema su kahe tuhande taalriga?“

„Rahaga?“

Araquil oli mõistnud.

„Andke waestele. Mina ei taha isegi risti surnuaial.“

Ja osutades sõdurite salgale, kes ta siia oli toonud, lisas ta juure: „Need on minu jaoks, üks?“

„Araquil, sõdurit ei tapeta mürgiga,“ wastas Garrido.

Siis löi Juan Araquil risti ette, põl-witas preestri ette ja ütles walju häälega: „Jumal olgu mulle armuline!“ Nüüd alustasid ka Hernani kellad leinahelinaga.

Juan tõusis püsti, wõttis taskust sigareti, Zucarraga sigareti, ja palus seersandilt tuld. Süüdanud sigareti, heitis ta wiimse pilgu Pepale, kes karsitu liigutuse tegi, siis aga liikumata seisma jäi; ja tugew, ilus poiss tõstis nukralt naeratades oma pea püsti ja

kadus sõdurite sekka, kellele Garrido märku oli annud.

Pepa pööris ringi ja tahtis teda weelkord näha; relwade ringis aga, mis kirikut mööda alla läksid, ei näinud ta aga midagi muud, kui ainult wähe sinkjat suitsu, mis tõusis üle teda ümbritsewate täakide ja kadus selge taewa poole...

Kirikus kostsid laulud ja palwed, kuna seal all punaka müüri ääres päikesepaistel Juan Araquil tõmbas wiimased mahwid oma sigaretist.

Keset surmawaikust, mis walitses platsil, kuulis Pepa kauget kommandot

ja üles tõstetud tulirelwade kahinat, siis kuulis ta selgelt sõna: Tuld!

Ta wajus maha ja palus waljusti: „Meie Isa, kes Sa oled taewas...“

Kuid paugud eksitasid ta palwet. Juan Araquil, tugides ikka weel wastu kloostri müüri, langes sel silmapilgul maha.

Kui seersant ta kehale lähenes, et talle oimupauku kõrwa lasta, tõusis sigaretist, mis Juan'il näppude wahel, õrn sinkjas suitsuwina. Zucarraga sigaretist. Ja see suitsu elas kauem kui kangelane Zucarraga ja mõrtsukas Araquil.

Lõpp.

Surmahirm.

Norra kirjanik Knut Hamsun.

Ma pole õieti kunagi teadnud, mida tähendab surmahirm, kuni ma seda mõistsin oma esimesel wiibimisel Ameerikas. Mitte seepärast, et mu julgus nii suur oleks, waid põhjusel, et talle kunagi wõimalust polnud antud proowimiseks. See oli aastal 1884.

Seal wäljas rohulagendikul asub wäike linn, mille nimi on Madelia; see on wilets, inetu pesa oma ilgete majade, oma kõnniteedega plangujätistest ja oma ebawiisakate elanikkudega. See oli siin, kus tabati ja maha löödi Jessie James, kes kunagi oli Ameerika werejänulisem ja suitsuga kaetuim rööwel. Siia oli ta tulnud, siin end peitnud; ja see oli tööpoolest sobiw koht niisugusele roimarile, kes aastaid terweid riike hirmul oli pidanud oma kallaletungide, rüüstamiste ja mõrtsukatöödega.

Siia olin ka mina tulnud — aga rahumastawal põhjusel: tahtsin ühte oma tuttawatest hädast päästa.

Keegi ameeriklane nimega Johnston oli kooliõpetaja ühes Wisconsin'i linnas, kus ma teda ja ta naistundma õppisin. Tükk aega hiljem lahkus see mees oma kohalt ja asus praktilisele tegewuswäljale; ta reisis rohulagendikulinna Madelia'sse ja awas seal puuäri. Oli ta aasta aega selles töös tegutsenud, siis sain ma temalt kirja, milles ta mind

palus, wõimalikult Madelia'sse tulla ja ta äri juhtida, kuna ta ise ja ta naine reisi idasse teeksid. Olin sel ajal parajasti waba ja sõitsingi kohe Madelia'sse.

Ühel pimedal talweõhtul saabusin ma jaama, kus mind Johnston wastu wõttis, endaga kaasa wiis ja mulle kodu toa kätte näitas. Ta maja asus tükkmaad wäljaspooltöelist linna. Suure osa ööst weetsime sellega, et ta mind pühendas mulle täiesti wõõra puuäri peensusesse; järgmisel hommikul ulatas mulle Johnston naljatades oma rewolwri, ja paar tundi hiljem istusid tema ja ta naine raudteerongis.

Kuna ma nüüd üksi kodus olin, kolisin ma oma toast alumisele korrale, kus oli mugawam elada ja kust ma ka paremini üle terwe maja walwata wõisin. Wõtsin ka abielupaari woodi tarwitusele.

Paar päewa möödus. Müüsin planke ja laudu ning wiisin igal õhtul päewal teenitud sularaha panka, kus ma selle kohta kwiitungi oma raamatusse lasin kanda.

Seega polnud siis teisi inimesi majas, olin täitsa üksi. Tegin omale oma söögi ise, lüpsin ja hoolitsesin Johnston'i kahe lehma eest, küpsetasin leiba, keetsin ja praadisin. Mu esimene lei-

waküsetus ei läinud just hästi korda, olin liig palju jahu wõtnud, leib polnud hästi läbi küpsenud, tal oli all nätske serw ja oli juba järgmisel päewal kōwa kui kiwi. Halwasti käis mu käsi ka siis, kui tahtsin esmakordselt tangu piima sees keeta. Leidsin nimelt sahwris poolwakka imeilusat odratangu, ja see näis mulle wäga sobiw mu supi jaoks. Walasin piima keedupotti, panin tangu sisse ja hakkasin ümber segama. Peagi nägin aga, et mu supp läks liig paksuks, ja ma walasin piima juure. Siis segasin jälle. Aga tangud särisesid ja keesid ja kaswasid suureks, ning üksikud terad olid juba hernesuurused, ja siis oli jälle liig wähe piima; peale selle kaswis pudruhunnik nii ruttu, et ta juba üle ähwardas ajada. Siis hakkasin ma tasse ja kausse täitma. Kuid ikka tahtis keedunõu weel üle ajada. Kandsin kohale enam tasse ja kausse, ja kõik said täis. aga ikka weel tahtis pott üle ajada. Ja ikka jälle tuli piimast puudus; supp oli ja jäi paksuks kui puder. Lõpuks ei osanud ma end enam teisiti awitada, raputasin kogu poti sisu lauale, lihtsale puulauale. Ja tangud woolasid suurepärase laawana maha ja jäidki rahulikult ja hästi ja paksult lauale. Nii tarretuski kõik.

Nüüd oli mul n. n. m a t e r i a p r i m a käes, ja igakord, kui ma tangu piima sees tahtsin süta, lõikasin ma tüki pudru laualt, segasin piima hulka ja keetsin siis mõlemaid koos. Sõin kangelasena päewast päewa igaks söögi-ajaks pudru, et kõike eest ära koristada. See oli tõesti ränk töö, aga ma ei tunnud ühtegi inimest linnas, keda oleksin wõinud oma juure paluda, et ta mind mu tangude juures awitaks.

Ja lõpuks sain ma kõigest üksinda jagu. — — —

Selles suures majas oli kaunis üksildane, nimelt ühe weidi üle kahekümne aasta wanuse mehe jaoks. Seal walitsesid kottpimedad ööd, ja enne linna jõudmist polnud ainukest naabrit kääpärast. Kartlik ma aga ei olnud, mulle ei tulnud üldse meelegi, kartlik olla. Kui olin kaks õhtut järgi mööda arwanud kuulwat kahtlast müra köögiukse luku taga, tõusin ma püsti, wõtsin lambi ja uurisin köögiust seest- ja wälispidi. Aga ma ei leidnud luku kallal midagi kahtlast. Ja rewolwrit polnud mul ka käes.

Aga pidi tulema öö, kus mind waldas kohutaw hirm, nagu ma seda ei enne ega pärast pole tunda saanud. Ja weel tükk aega hiljem ei suutnud ma selle öö juhtumusest toibuda.

See oli ühel päewal, kus mul enam kui harilikult tööd oli; sõlmisin paar suurt tehingut ja töötasin kuni hilja õhtuni. Kui ma siis lõpetasin, oli aeg nii hiline, et wäljas juba pime ja pank ammuugi suletud oli. Nii ei wõinud ma päewast sissetulekut ära wiia. Wõtsin raha tупpa kaasa ja lugesin selle üle: teda oli 7 kuni 800 dollarit.

Nagu harilikult asusin ma ka seekord laua taha, et mingisuguse töö kallal kirjutada; aeg läks hilisemaks ja hiljemaks, ja ma istusin ja kirjutasin; oli öö, kell lõi kaks. Seal kuulsin ma jällegi kahtlast müra köögiukse taga.

Mis see oli?

Majas oli kaks wälisust, üks, mis kööki wiis ja teine, — tõelik majauks —, mis wiis toa ees asuwasse eesruumi. See uks oli kindluse pärast põikpuuga barrikadeeritud. Alumise korra akna eesriided olid patent, nad olid nii tihedad, et isegi lambiwalgust wälja näha ei olnud.

Ja nüüd kostab köögiukse juurest mingisugune heli.

Wõtan lambi kätte ja lähen sinna. Ukse juures seisatan ma ja kuulatan. Wäljas on keegi, sosistatakse, ja ukse ees lumes käib keegi edasi-tagasi Kuulatan tükk aega, soşin lõpeb ja ühtlasi näib mulle, nagu kaugeneksid hiiliwad sammud. Siis on kõik waikne.

Lähen jälle sisse ja hakkam uuesti kirjutama.

Pool tundi möödub.

Seal kargan ma äkki püsti — majauks on lahti murtud. Mitte ainult lukk, waid ka põikpuu on purustatud, ja ma kuulsin samme eesruumis just minu ukse taga. Sissemurd wõis teostatud olla waid suure hooga ja mitme isiku jõul wastu ust, sest põikpuu oli tugew.

Mu süda ei põksunud enam, ta wäris. Mul ei tulnud häältki suust, tundsin oma südame liigutust kuni üles kõrini, ta takistas mind isegi hingamast. Esimestel sekunditel olin ma nii hirmul, et ma isegi ei teadnud, kus wiibin. Seal tuli mulle äkki meele, et pean raha päästma; läksin siis magadistuppa, wõt-

sin taskuraamatu taskust ja peitsin ta woodimatratsi alla. Siis tulin tuppa tagasi. See tegewus polnud kindlasti üle minuti kestnud.

Mu ukse räägiti tasa ja luku kallal töötati edasi. Tõin Johnston'i rewolwri wälja ja waatasin ta üle; ta töötas. Mu käed wärisesid ägedalt ja mu jalad jaksasid mind waewalt kanda. Parem lugu polnud mu julgusega.

Mu silmad langesid toauksele, see oli ebaharilikult soliidne, tugew uks tugewate lattidega; ta oli n. ü. mitte laudwaid puusepatöö. Massiivne uks äratas minus uue julguse, ja ma hakkasin jälle mõtlema, — mida ma seni waewalt küll olin teinud. Uks käis wälja poolle, seega oli wõimatu teda sisse murda. Eesruum oli ka kitsas ja ei wõimaldanud hoowõtmist. See tulimulle meele, ja äkki olin ma julge kui manalane, kisendasin wälja, et ma igatühe, kes sisse julgeb tungida — armuta maha lasen. Olin juba seewõrra kosunud, et ma ise kuulsin ja aru sain, mis ütlesin, ja kuna ma Norra keeli olin kõnelenud, mõistsin ma oma teguwiisi rumalust ja kordasin sedasama walju häälega Inglis keeles. Ei mingisugust wastust. Et oma silmi pimedusega harjutada, juhtumuseks, kui aken sisse lüüakse ja lamp kustub, kustutasin ma lambi juba praegu. Seisin nüüd pimedas, silmad akna peale juhitud, rewolwer peos. Asi wenis pikale. Läksin ikka julgemaks, ma osutusin kangelasena ja kisendasin ägedalt:

„Noh, mis olete otsustanud? Kas tahate minna wõi tulla? Sest ma tahan magada!“

Seal wastas mulle külm bassihää: „Tahame minna, sa koeranägu!“

Ja ma kuulsin, kuidas keegi eesruumist lahkus ning lumme krigises.

Ütelus „koeranägu“ on Ameerika rahvuslik sõimusõna — nagu ka Inglismaal — ja kuna see sõna ei tohtinud minu külge kleepima jääda, tahtsin ma ukse awada ja meeste peale tuld anda. Siiski peatusin ma, sest mõtlesin nimelt, et ehk on ainult üks läinud,

kuna teine alles ukse taga waritseb ja ukse awamist ootab, et mulle siis kallale karata. Seepärast läksin ma akna juure, lasin eesriided walgukiirusel lae alla jooksta ja waatasin wälja. Arwasin üht tumedat täppi lumes nägewat. Awasin akna, sihtisin hästi ja lasin. Klikk! Lasin weel kord. Klikk! Katsusin terve wõlliga õnne, lõpuks kõlas willets, üksainuke pauk. Aga pauk oli tugew külmanud õhus, ja tee pealt kostis hüüd: „Jookse! Jookse!“

Seal kargas weel üks mees eesruumist lumme ja putkas otse edasi ning kaduski pimedusse. Olin õieti arwanud: üks oli weel seal olnud. Ja sellele ühele ei saanud ma isegi korralikult head ööd! soowida, sest ainult üks willets laeng oli rewolwris olnud, ja selle olin ma ära tarwitanud.

Süütasin lambi uuesti, tõin raha woodist ja pistsin tasku. Ja nüüd, kui kõik oli möödas, olin ma nii haledalt arg, et ma isegi woodi ei julenud heita; ootasin weel pool tundi, kuni hakkas ahetama, siis tõmbasin ma palitu selga ja lahkusin majast. Barrikadeerisin purustatud ukse, nii hästi kui see wõimalik oli, hiilisin linna ja helistasin hotelli uksetaga.

Kes need mehed olid, seda ma ei tea. Elukutseliste hulka nad arwatawasti ei kuulunud, sest sel puhul oleksid nad waewalt ukse tagant lahkunud, kus ometi kaks akent olemas oli, millest wõimalik oleks olnud sisse tungida. Aga ka need poisid olid kaunis külma-werelised ja kõige peale walmis olnud, sest nad olid purustanud luku ja tugewa põikpuu mu ukse küljes.

Kunagi pole ma oma elu eest nii wärisenud, kui sel ööl rohulagendikulinna Madelia's, Jessie James'i peidupaigas. Sellest ajast saadik on mulle ka mitmekordselt juhtunud, et ma hirmu tundes tunnen oma südame lööke kuni üles kõrini, ja et see mul takistab hingamist — see on selle öö pärandus. Kunagi warem pole ma tunnud hirmu ega teadnud, et ta wõib wäljenduda nii erakorralisel wiisil.

Saladuslik kast.

Ameerika kirjanik Edgar Allan Poe

Mõne aasta eest otsustasin kapten Hardy juhatusel all olewal ilusal kaubalaewal „Independence“ Charlestonist New-Yorki purjutada. Meie pidime, kui ilm selleks kohane, kuu (juuni) wiie-teistkümnendamal päewal merele sõitma, ja neljateistkümnendamal läksin sadamasse, et seal weel mõnesuguseid korraldusi oma kajuti suhtes teha.

Leidsin, et laewal palju reisijaid saab olema, nende hulgas suur hulk daame. Sõitjate nimekirjas oli palju minu tut-tawaid, kelle hulgas mind iseäranis herra Cornelius Wyatt'i — ühe noore kunstniku ja minu sõbra — nimi rõõmustas. Olime nimelt C. ülikoolis koos õppinud ja sel ajal palju üksteisega läbi käinud. Tal oli geeniuusele omane temperament, milles küllaldaselt oli inim-põlgust, tundlikkust ja waimustust. Kuid nende omaduste lisaks oli tal truim ja soojem süda, kui see iial inimese rin-nus tuksunud.

Ma panin tähele, et tema nimi kahe kajuti jaoks sisse kantud oli, ja weel kord nimekirja läbi sorides leidsin, et ta nad enesele, oma naisele ja kahele õele tellinud oli. Kajutid olid ruumikad ning igas neis leidis kaks woodit — üks teise kohal. Need woodid olid kahtlemata nõnda kitsad, et neisse waewalt üks inimene mahtuda wõis, siiski ei saanud ma aru, milleks ta neile neljale inimesele kolm kajutit oli tellinud. Ma olin äärmiselt uudishimulik ja pean omaks häbiks tunnistama, et ma igal tingimisel sarnase üleliigse kajutite arwu tellimise kohta teadmisele tahtsin jõuda. Kogu see asi ei läinud muidugi mulle mitte korda, kuid sellest hoolimata püüdsin kannatlikult mõistatuse jälile saada. Lõpuks jõudsin otsusele, mis mind en-nastki selle poolest huwitas ja üllatas, et ta mulle warem meele ei tulnud. „See on kindlasti teenija jaoks!“ mõtlesin endamisi, imelik, et ma warem selle peale ei tulnud. Ma wõtsin uuesti lehe, kuid sealt wõis küllalt selgesti näha, et sinna mingit teenijat üles tähendatud polnud, kuigi nähtawasti seda teha oli kawatsetud, sest et sinna esialgselt kir-

jutatud sõna „teenimisega“ maha oli kustutatud. „Kahtlemata on see mõni haruldane pakk,“ mõtlesin iseeneses, „midagi niisugust, mida bagaashi anda ei taheta, — midagi, mida silmist minna ei taha lasta, — ah, teangi, mõni maal ehk midagi sellesarnast, ja seda kindlasti, millepärast tal wana Nicoliniga — Itaalia juudiga — muidugi tublisti kaubelda sai.“ See mõte rahuldab mind ja mu uudishimu lõppes silmapilguks.

Wyatt'i kaht õde tundsin ma wäga hästi, nad olid äärmiselt armsad ja ken-nad tüdrukud. Mis tema naisesse puu-tus, siis oli ta selle alles hiljuti wõtnud ning ma polnud teda weel näinud. Ta oli aga temast mulle sagedasti kõnele-nud ja muidugi temale omase waimus-tusega. Ta kiitis teda üliinimlikult ilu-saks, waimukaks ja harituks. Mind meelitas sellepärast wäga temaga tut-wakssaamine.

Päewal, mil ma sadamas käisin — neljateistkümnendamal — pidid seda ka Wyatt ja tema õed tegema, nagu kap-ten mulle ütles. Ootasin sellepärast sa-damas tunni enam kui kawatsenud olin, sest ma lootsin noore prouaga tuttawaks saada. Kuid lõpuks pidin wabandusega leppima: proua Wyatt ei tundwat end mitte päris terwena ja tulewat laewale alles ärasõidu ajaks.

Hommik jõudis kätte ja ruttasin pa-rajasti wõorastemajast sadamasse, kui ma teel kapten Hardy't kohtasin, kes mulle ütles, et ta „olude pärast“ (tühine, kuid ometi otstarbekohane sõna „pa-remaks pidawat alles kahe wõi kolme päewa pärast merele sõita, ta saatwat, kui kõik walmis, mulle sellest teatama.“ See tuli mulle iseäralik ette, sest puhus parajasti hea lõunatuul; et ta aga omi „olusid“ mitte awaldada ei tahtnud, kuigi ma tema kallal tüki aega mangusin, ei jäänud mul muud järele kui koju ta-gasi pöörata.

Möödus peaaegu nädal, ilma et ma kaptenilt lubatud teateid oleksin saa-nud. Wiimaks tulid nad siiski ja ma ruttasin jalamaid sadama. Laew oli reisijaid täis. Wyatt'id tulid umbes

kümme minutit pärast mind. Mõlemad õed, noor proua ja kunstnik, wiimane omas harilikus tujuses meeolus. Ma olin aga tema tujuga juba seewõrd harjunud, et tema peale iseäralist tähelpanu pöörata. Ta ei esitanud mulle isegi oma prouat, millise wiisakuse ta õde Marianne — väga armas ja mõistlik noor neiu — oma peale wõttis, oma wenna-naistmulle lühedate sõnadega esitelles.

Proua Wyatt oli end tihedaisse looridesse mässinud ja kui ta minu terwituse puhul oma kääe eest loori kõrwale lükkas, olin ma, awalikult tunnistades, äärmiselt üllatatud. Ma oleksin seda weel enamgi olnud, kui mitte paljud kogemused mind mitte õpetanud poleksid, et ma kergesti oma sõbra waimustatud kõnesid uskuma ei peaks, kui ta naise ilust kõneles. Nii pea, kui ilust jutt oli, teadsin ma juba, millistel puht-ideaalsetel kõrgustel ta hõljus.

Tõsi oli igatahes, et ma proua Wyatt'i iseäraliku wälimusega inimeseks pidamata jätta ei saanud. Kui ka mitte just iseäranis inetu, siiski polnud ta, usun, mitte kaugel sellest. Ta oli siiski haruldaselt ja silmapaistwalt maitserikkalt riides ja ma ei kahelnud sugugi, et ta sõbra südame oma waimukuse ning mõistuse annete ja heasüdamlikkusega wõita oli wõinud. Ta rääkis ainult mõne sõna ja kadus peagi Wyatt'i seltsis kajutisse.

Mu wana uudishimu ärkas uuesti. Teenijat neil polnud, see oli fakt. Sellepärast püüdsin mõnd haruldast pakki näha. Wähe aja pärast sõitis kärupika musta männipuust kastiga sadamasse, mida nähtawasti oodatud oli. Kohe peale tema laewale asetamist algasime sõitu ja warsti olimegi laial merel.

Kõnesolew kast oli, nagu öeldud, pikklik — umbes kuus jalga pikk ja kaks ja pool lai — ma panin teda hästi tähele ja olin nagu alati täpialne. See kuju oli iseäralik ning ma arwasin end õieti tabanud olewat: tulin nimelt otsusele, et kastis minu sõbral, kunstnikul, pildid on, mille pärast ta Nicoliniga mitu nädalat kaubelnud oli, ning waewaltmuud wõis selles kastis warjul olla kui Leonardo „wiimse püha õhtu-söömaaja“ koopia. Samuti teadsin ma, et tähendatud koopia Rubini Noorema pintslit Florentsis Nicola omandus oli. Olin väga rõõmus oma terawmeelsuse üle.

See oli esimene kord, nii palju kui mäletan, kus Wyatt mul kunsti asjus ette oli jõudnud. Ta tahtis muidugi minu teadmata pilti New-Yorki toimetada, sest ta arwas küll, et mul kogu sellest asjast aimugi pole.

Üks asi imestas mind siiski: pakki ei wiidud erakajuti, waid pandi Wyatt'i omasse ja sinna ta jäigi, kuigi ta pea kogu pöranda oma alla wõttis ja kibedat törwa lõhna laiali laotas. Kaanel oli kirjutatud: „Proua Adelaide Curtis, Albany, New-York. Herra Cornelius Wyatt'ile. Ettewaatus! Ülewal!“

Teadsin, et proua Adelaide Curtis kunstniku ämm oli, siiski pidasin kogu aadressi selleks wäljamõelduks, et mind eksiteele wiia. Oli ju ometi kindel, et kast kunstnikuga ühes oma sisuga mitte põhjapoole, waid minu sõbra misantroopilisesse ateljeosse New-Yorki, Chambers Steet, minema pidi.

Esimesel kolmel, neljal päewal oli meil ilus ilm, kuigi meile wali wastutuul puhus, sest niipea kui me sadamast lahusime, pöördus ta põhjapoole. Reisijad olid selle tõttu lõbusas meeolus ja wäikestesse rühmitustesse kogunud. Nende hulgast pean siiski eraldama Wyatt'ija tema õdesid, kelle ülalpidamine puine ja — pean ütleva — wiisakuseta muu seltskonna wastu oli. Wyatt'i meeleolusemuse peale ei pööranud ma tähelepanu. Ta oli kurwameelne, isegi enam kui kunagi warem, peaaegu wihane, siiski olin ma tema niisuguste pingutustega harjunud. Kuid õdedele ei leidnud ma mingit wabandust. Suurema osa sõiduajast wiibisid nad omas kajutis ja tõrkusid minu tungiwast pealekäimisest hoolimata teiste hulgas laewalael wiibida.

Proua Wyatt ise oli palju armulikum. See tähendab, ta lobises, ja lobiseda — see pole merel halb omadus. Ta sai teiste daamidega warsti hästi tuttawaks ja awaldas minu suureks imestuseks suurt kalduwust wõõrastele meestele silmi teha. Ta tegi meile kõigile lõpmata nalja. Ma ütlen nalja, sest ma ei tea, kuidas seda wäljendada. Igatahes märkasin ma warsti, et palju enam tema selja taga kui tema kaasas naerdi. Herrad awaldasid oma arwamist wähe, aga daamid nimetasid teda warsti „heasüdamliseks asjakeseks, ilma mingisuguse kaswatuseta ja haruldaselt hari-

lik." Imestati, kuidas Wyatt ometi niisuguse partii teinud. „Raha" oli lahendus, mis mõistatusele anti, kuid see ei käinud minu teadmiseга kokku, sest Wyatt rääkis mulle ise, et ta ainustki penni kaasa pole toonud, samuti vähematki lootust pole tulewikus mingit warandust saada. Ta olewat oma naise ainult armastuse pärast wõtnud, ja ainult armastuse pärast, ja ta naine olewat palju enam wäärt kui ta oma armastus. Kui oma sõbra nende sõnade peale mõtlesin, tundsin end mõistatuse ees olewat. Oli see siis tõesti võimalik, et ta nõnda mõistuse ära kaotanud oli! Kuidas muidu wõisin sellest aru saada? Tema, nii haritud, nii waimurikas, nii rahuldamat ja peenelt kunstist ja ilust arusaaw! Muidugi, daam näis temast wäga sisse wõetud olewat — iseäranis tema puudumisel — millega ta end alatasa naeruwääriliseks tegi, kuna ta ikka kordas, mis tema „armas abikaas, herra Wyatt" talle öelnud olla. Sõna „abikaas" oli tal alati keele peal. Sellejuures panid kõik laewal olijad tähele, et Wyatt oma naise peale wähe tähelepanu pööras, waid peasjalikult üksi oma kajutis aja mööda saatis, kuna ta naisele täieliku wabaduse jättis oma tahtmist mööda salongis inimestega lobiseda.

Kõige selle järele, mida nägin ja kuulsin, tuln otsusele, et kirgline ja kergesti waimustuw kunstnik end ainult juhtumisi wõrku oli lasknud wedada, end naiseга ühendades, kelle wastu tal hiljem, mis ka loomulik, mingisuguseid tundmusi olla ei saanud. See tegi mu meele kurwaks, kuid see kaastundmus ei waigistanud põrmugi mu kättetasumise iha püha söömaaja pildi ülelõõmise eest. Ja kätte maksa otsustasin kindlasti.

Ühel päewal tuli ta laewalaele ja wana harjumuse järele jalutasin temaga käealt kinni edasi-tagasi. Ta halb meeleolu (mis ma niisugustes oludes arusaadawa leidsin olewat) näis lõpmatu olewat. Ta rääkis wähe ja kurwalt, kuna naeratus talle tõsist waewa näis makswat. Waene poiss! Kui ma ta naise peale mõtlesin, siis imestasin, kust ta üleüldse nõnda palju jõudu sai, et nõndagi rõõmus olla. Ma otsustasin siiski talle pildi asjus kätte maksta, mis sellega algas, et ma midagi „saladuslise

kasti" suhtes tähendasin, nende sõnade juures iseenesest mõistetawalt naersin ja talle küljekontide wähele müksu andsin.

See, kuidas Wyatt minu naljaks öeldud sõnad wastu wõttis, imestas mind. Sellewõrra, et ma teda hulluks pidama olin sunnitud; alguses wahtis ta mulle tardunud silmil otsa, kui ei saaks ta aru, milles nali; kui ma talle aga asja lähemalt seletama hakkasin, näis mulle, nagu tuleksid ta silmad pealuust wälja. Siis läks ta näost tulipunaseks, sellejärele surnukahwatuks ning hakkas lõpuks õonsalt naerma, mida minu imestuseks ikka waljumini tegi ja mis kümme minutit wõi kauem kestis. Wiimaks langes ta põrandale. Kui ma ta juure jooksin, et teda üles tõsta, oli ta kõikide arwates — surnud.

Ma hüüdsin appi ja alles hulga aja pärast läks korda teda jälle ellu äratada. Kui ta meelemärgkusele tuli, kõneles ta tükk aega ainult üksikuist asjust. Lõpuks wiisime ta woodi. Järgmisel hommikul näis ta jälle kehaliselt üsna terve olewat. Ta hingelisest olukorrast ei taha ma rääkida. Ma hoidsin temast kapteni nõuandel eemale, sest ka tema jagas minuga arwamist, et Wyatt'iga mitte kõik korras pole; ta palus aga mind, et ma sellest ühelegi laewas midagi ei kõneleks.

Ettetulnud juhtumine mõjus mitmeti selleks kaasa, et minu uudishimu, mis mind alatasa waewas, aina suurendada: olin närwiline, jõin liig kanget, rohelist teed ja ei saanud öösel magada — wõin öelda, et ma kahel päewal-ööl silmangi kinni ei saanud. Minu kajuti uks läks otsekohe söögisaali. Wyatt'i kajutid olid üle söögisaali ning erinesid sellest wäikse waheruumi läbi, mille ust ööseks muidugi lukku ei pandud. Et meil alati wali tuul puhus, mis laewa küljeli wajutas, siis läks uks, mis ainult kokkuluukataw oli, pea alati lahti ja muidugi ei wõtnud ükski waewakski teda alati kinni panema hakata. Mu woodi oli kajutis aga nii, et kui minu uks ja wahuks awatud oli, (ning minu uks oli palawuse pärast alati pärani) siis alati Wyatti kajutite uksi hästi näha wõisin. Neil kahel ööl, mil ma ei maganud, nägin proua Wyatti umbes kella 11 ajal ettewaatlilikult Wyatt'i kabinetist wälja hiilimat, erakajutisse minewat ja sinna

kuni ööwalgeni jääwat, mil teda ta abikaas tagasi hüüdis. Et nad lahus elasid, oli igatahes selge. Proua asus ise ruumides, mis igatahes warstise lahutuse tundemärk oli, ning selles oligi arwatawasti erakajuti saladus.

Kuid oli weel asju, mis minu tähelepanu oma peale tõmbasid. Neil kahel ööl kuulsin Wyatt'i kabinetis, pärast seda, kui proua sealt ära läinud oli, imelikku kobinat. Kui ma seda mõne aja suure pingutuse ja ettewaatusega kuulanud olin, läks mul korda selle põhjust leida — mis nimelt selles seisis, et kunstnik kasti kruwide ja haamriga awas, wiimne oli nähtawasti willasesse riide mässitud.

Niiwiisi arwasin ma wõiwat kindlalt silmapilku teadwat, kui kast juba pea awatud oli; samuti teadsin, mil ta kasti kaane pealt ära wõttis ja ta oma woodi alla pani. Wiimast asjaolu märkasin nimelt kergetest tõugetest, mis siis kuuldawale tulid, kui ta ettewaatlikult kaant woodi alla pannes teda wastu woodi äärt tõukas, sest põrandal polnud kaane jaoks ruumi. Sellele järgnes surmawaikus ja kuni hommikuni ei kuulnud ma peaaegu muud midagi, kui — kui ma seda nõnda nimetada wõin — kerget ohet ehk tasast sosinat, nii tasast, et teda waewalt, waewalt kuulda wõis, kui ta üleüldse mitte ainult mu oma ettekujutus polnud. Ütlen, see näis nuuksumine olewat, ta wõis aga ka ohkamine olla — wõi weel õigem, mitte kumbagi. Usun ennem, et see ainult mulle nõnda kostis. Hra Wyatt oli — nii wõis arwata oma saladuslike kasti awanud, et oma kalliwäärtuslist warandust waadelda. Ent ometi polnud sellejuures tal mingit põhjust ohata. Ma kardan, see wõis ainult minu haiglane ettekujutus olla, mille ma kapten Hardy roheline tee arwele kirjutasin. Wähe aega enne aowalget tähendatud hommikuil kuulsin ma selgesti, kuidas herra Wyatt piklikule kastile kaane jälle peale pani ja tumedakõlaliseks tehtud haamri abil naelad wanadesse kohtadesse tagus. Niipea kui ta sellega walmis oli, läks ta — täiesti riides olles oma kajutist wälja, et proua Wyatt'i kutsuda.

Olime juba seitse päewa merel ja sõitsime parajasti Kap Hateras'se, kui merel äge tuul algas. Olime end selleks täiesti ette walmistanud, sest et

tormi tundemärgid warakult nähtawale tulid, ning seadsime laewal kõik tarwilikult korda. Nii möödus nelikümmend kaheksa tundi, ning laew näis täiesti weekindel olewat.

Teise päewa lõpul muutus tuul siiski ägedaks tormiks. Meie puri muutus räbalateks, mille tagajärjel me sarnasese laente-orgu sattusime, et meid üks woog teise järele tabas, kusjuures laewalt kolm meest üle parda kadusid. Lõpuks kärises ka teine puri, nii et me sunnitud olime häda-abinõusid tarwitu-sele wõtma.

Tormi muutus aga järjest waljemaks ega polnud mingit märki, mis ta lõppu oleks ennustanud. Taakelwark näis täiesti koormatud ja pingul olewat ning kolmandamal päewal umbes kella 5 ajal murdus järsu tõuke tagajärjel tormipoolse küljel ristmast. Wähemalt tund aega püüdsime teda laewa süü ja sinna kõikudes üles seada, kuid asjata — enne kui see korda läks, tuli laewa puusepp ja teatas, et ruumis juba neli jalga wett olewat. Õnnetuse suurenduseks leidsime, et pumbad ummistunud ja tarwitamiseks pea kõlbmatud olid.

Oldi täielises segaduses ja kabuhirmus; püüti weel laewa kergendada, kõike kättesaadawat kaupa üle parda merde heites. Lõpuks oldi ka sellega walmis, kuid pumbad polnud weel tööle kõlblikud ja wesi tõusis ruttu.

Päikse loojamineku-ajaks näis torm waikima hakkawat, ja et meri rahulikum oli, lootsime endid paatides päästa wõiwat. Kell kaheksa õhtul selgunes ka tormipoolne taewas ja mere tagant tõusis täiskuu, õnnelik juhused, mis meie langenud meeoleolu tublisti tõstis.

Uskumatu jõupingituse tagajärjel läks meil korda päästepaati wette lasta, ning sinna kogusime terve meeskond ja osa reisijaid. See paat sõitis otsekohe minema, ta maanduda paljude kannatuste järele kolmandamal päewal pärast laewaõnnetust Ocrakoko sadamas.

Neliteistkümmend reisijat ja kapteni lasime ilma takistuseta alla, kuna waewalt puudus, et laew wajunud oleks. Selles paadis olid kapten oma prouaga, Wyatt omastega, üks Mehiko ohwitser oma proua ja lastega ja mina oma teenri — neegriga. Loomulikult oli meil ainult kõige hädalikuma jaoks

ruumi, nimelt toidu ja riiete jaoks, mis meil seljas. Kellelegi ei tulnud meelelegi, midagi veel päästa katsuda. Kui suur pidi just selle tõttu kõigi imestus olema, kui seda Wyatt selle järele, kui paat laewast paar silda eemale oli jõudnud, oma istmelt üles tõusis ja külmawereliselt kapten Herdy poole pöörates teda tagasi palus sõita, et laewalt sinna mahajäänud piklikku kasti päästa!

„Istuge, hra Wyatt,“ wastas kapten waljult, „paat läheb ümber, kui te rahu-likult paigale ei jää. Meie paat on juba praegu wett täis.“

„Kast!“ karjus Wyatt, ikka veel seistes, „kast, ütlen ma! Kapten Hardy, Teie ei tohi, Teie ei wõi teda maha jätta. Ta kaalub wähe, — midagi, absoluutselt midagi ei kaalu ta. — Ema pärast, kes teid sünnitanud, taewa pärast, Teie hingeõnnistuse juures — ma wannutan teid tagasi pöördma ja kast tuua!“

Kapten näis silmapilgu kunstniku tungiwast palwest liigutatud, siiski kogu ta end silmapilkselt ja ütles kindlalt:

„Herra Wyatt, Teie olete hull! Ma ei wõi teid kuulda. Ma ütlen Teile, istuge ehk paat wajub. Pea! Wõtke kinni! Kinni hoida! Ta tahab üle parda hüpata! Noh — ma teadsin seda — ta on kadunud!“

Nende kapteni sõnade juures hüppas Wyatt tõepoolest wette, kuna meie veel kohmetanult kogu asja pealt kuulasime; üliinimliku jõuga haaras ta ühest laewalt rippuwast tarbepuust kinni ning silmapilgu pärast oli ta laewa weerel ja ruttas oma kajuti poole.

Waheajal olime laintest laewakere taha aetud. Tegime wiimse katse tagasi pöördma, kuid torm mängis meie laewukesega kui kerge sulega. Ainsa pilguga oli meil selge, et meie kunstniku saatuse otsustatud oli.

Et laened meid laewast kiirelt eemale wiisid, nägime waid, kuidas nõdrameelne (sest ainult sellelt seisukohalt wõiksime tema teguwiisist aru saada) kajutist wälja tuli ja hiiglase jõuga kasti oma järele wedas. Kuna meie ehmunult teda wahtisime, sidus ta ärewuses kolmetollipaksuse nõõri esiti kasti ja siis oma keha ümber. Järgmisel silmapilgul olid mõlemad,

tema ja kast, laentesse kadunud igawesti.

Kurwalt istusime tükk aega omal kohal, silmad tähendatud kohale pööratud. Wiimaks sõitsime minema. Segamata waikus walitses küll pea tund aega. Lõpuks lubasin enesele ühe märkuse.

„Kas Te panite tähele, kapten, kui järsku ta alla wajus. Kas polnud see iseäralik? Pean tunnistama, mul oli lootus, et ta pääseb, kui teda kastiga merde hüppawat nägin.“

„Nad pidid muidugi wajuma,“ wastas kapten, „ruttu nagu kiwi. Nad tõusewad aga warsti jälle peale wee, aga muidugi alles siis, kui sool ära sulanud on.“

„Sool“ hüüdsin imestades.

„Tasa,“ hoiatas kapten, õnnetuma proua ja õdede poole tähendades. „Sündsäl juhtumisel räägime selle üle pikemalt.“

* * *

Elasime halwa aja üle ja saime hädawaewalt mērelt maale; kuid õnn oli meile reisijatele ja meie paadile küllalt wastutulelik. Enam surnud kui elawad maandusime wiimaks nelja piinarikka päewa järele Roanoiko saare wastu mannermaal. Siia jäime nädalaks, rannawahid käisid meiega hästi ümber ja wõisime lõpuks New-Yorki üle sõita.

Umbes kuu aega pärast „Independence“ hukkimist kohtasin Broadwayl kogemata kapteni. Meie hakkasime muidugi olnud õnnetusest rääkima, iseäranist waesest Wyatt'ist oli kohe jutt. Nii siis sain järgmised üksikasjad teada.

Kunstnik oli ülesõidu enesele, oma abikaasale, kahele õele ja teenijale muretsenud. Tema abikaasa oli tõepoolest, nagu teda kirjeldati, täiesti waimukas ja kõrgesti haritud daam. Neljateistkümnendama juuni hommikul (päew, mil ma sadamas käisin) jäi ta järsku haigeks ja suri. Noor mees oli hullumeelne kurwastusest, siiski ei lubanud olud reisi edasilükkamist New-Yorki. Ta pidi tingimata oma jumaldatud naise surnukeha ta emale tagasi wiima, kuna ma teiselt poolt wäga hästi neid põhjusid teadsin, mis teda takistas seda awalikult teha. Üheksakümnendikku reisi-jaist oleks laewalt parem lahkunud, kui et surnuga koos sõita.

Et teda selles asjas aidata, soovitas kapten Hardv surnukeha enne hästi sisse palsameerida, siis paraja kasti sisse soola panna ja kasti siis kaubapakina laewale kaasa wõtta. Daami surmast pidi waigitama, ja et teati, et Wyat prouale sõidu kaardi lunastanud, pidi mõni tingimata tema naise osa mängima. Lahkunu toatüdruk lasi end kergesti sellele ülesandele meelitada. Erakajut, mis esialgu temale oli tellitud, jäeti alles. kus ta siis öösel proua Wyattina magas. Päewal aga

esines ta, niihästi kui see tal korda läks. oma perenaisena, keda — mis juba enne kindlaks oli tehtud, laewal-olijaist ükski warem ei tunnud.

Minu eksitus ei olnud muidugi muud midagi kui mu pealiskaudse, impulsiwse temperamendi tagajärg. Siiski leian waewalt kunagi alates sellest ööst — rahu. Üks nagu kihutab alati. kuhu ma pöoran, mu järel ja mingi hüsteeriline naer saab igawesti mu kõrwus kõlama.

Wiimne päike.

Belgia luuletaja Emile Verhaeren.

Wõib olla, et kord minu wiimisel tunnil — ja kui ka ainult hetkeks, — piisut päikest arglikult ja kergesti minu pimenewatele silmadele laskub.

Siis küpsewad minu waesed wärwitunud käed tema leegist weel kord kuldseks; tema wiimne suudlus oma sooja heldusega riiwab minu otsaesist ja huuli ja minu silmad wõiwad enne uhket kustumist weel kord tänulikult wastu peegeldada sinu suurt sära.

Päike, kuidas olen ma sinu heledat jõudu armastanud! Minu kunst sundis sinu minu laulude palawasse südamesse, ja nagu kuldne põld, millest suwetuul läbi heljub, austab sind mu töö sinu peegelpiltides. Oh sa päike, kes sa arendad ja wabastad, wägew sõber, kes sa süütad põlema uhkuse, anna, et sel tunnil, mil mu waim weel segaselt ootab uut katsumist, et sa tol tumedal ja käskiwal tunnil mulle oleksid abimeheks, wennaks ja saatjaks!

Mõtted.

Ameerika kirjanik Orison S. Marden.

Ma kannansüdames siin oma krooni — ei kullast ta, ei diamandist, ei nähtaw ka. Ta rahulolemine. Ja paljud würstidki on temast ilma.

Miks ihkad sina palawasti seda, mis kaugel on ja kättesaamatu, kui wiibib sinu ligi ilu ise nii õrnalt, weetlewalt ja wõluwalt.

Sa minnes puista teele lillekesi, ei seda teed sa teistkord enam käi!

Armastada, armastatud olla — ülim õnn, mis pakub elurada.

Kohtus.

Wene kirjanik Anton Tshehhow.

N. maakonna linnakeses, kollases kroonumajas, kus järgimööda oma istumisi ja koosolekuid pidasid: semstwu walit sus, rahukogu, talurahwa asjade, —joogi asjade, — ja sõjawäe komisjon, pidas ühel udusel sügisesel päewal wälja sõitnud ringkonna kohtu osakond oma istanguid. Selle nimetatud kollase maja kohta naljatas keegi kohalik administraator:

"Siin on kohus, siin on politsei, siin on miilits, siin on wanatüdrukute warjupaik."

Aga nagu wanasõna ütleb: kui lapsel seitse hoidjat, on ta ilma silmata, nii on ka see maja, torkab silma igale harilikule, mitte-ametnikust inimesele, oma kurwa kasarmu sarnase näoga, wanadusega ja igasuguse, nii wälimise kui ka sisemise, komfordi puudumisega. Ka kõige heledamal kewadisel päewal paistab ta, nagu kõige pimedama warjuga kaetud olema, ja walgetel kuupaistsetel öödel, kui kõik kodanikkude majakesed ja puud ühiseks warju tombuks kogunenud ja waikselt hingawad, paistab see maja üksinda, kui tume kiwi mühakas, üle alandliku kogupildi rikkudes üldist harmoniid ja ei maga, just kui ei tuleks talle uni, raskete minewiku mälestuste ja lunastamata pattude pärast. Seestpoolt on ta heinaküüni taoline ja wastik. Imelik on waadata, kuidas siin kõik need peened prokuröörid, liikmed ja esimehed, kes kodus iga tühja pleki pärast põrandal, ehk wäikese wingu pärast suurt kisa tõstawad, siin aga kergesti nende logisewate wentilaatoritega, wastiku suitsewate küünlatega ja määrdinud igawesti higiste seinadega lepiwad.

Ringkonna kohtu istang algas kell kümme; asjade arutamist alati wiitamata, nähtawa rutamisega. Asjad wilksatasid üks teise järele ja lõpesid ruttu, just kui kirikuteenistus ilma lauluta; nii et ühegi mõistus poleks suutnud sellest, nagu kiirest jooksuast jõest, kirjust reast inimestest, liikumistest, kõnedest, õnnetustest, tõest ja walest, enesele üht selgemat kogu-

pilti ette kujutada. Kella kaheni oli juba palju tehtud: kaks olid wangiroomu mõistetud, üks mõisteti õigeks ja üks asi lükati edasi...

Punkt kell kaks kuulutas esimees, et arutusele tuleb: „Nikolai Harlomowi süüdistuse asi oma naise tapmises.“ Kohtukokkusead jäi sellekssamaks, nagu eelmiseski asjas, ainult kaitsja kohale asus uus isik, noor ilma habemeta kohtuameti kandidaat.

"Tooge kohtualune sisse," korraldas kohtu esimees.

Kohtualune oligi aga juba seal ja asus kohe süüaluste pinki. See oli pikk tugew talumees, aastat 55, täiesti palja peaga, ükskõikse, karwase näoga ja suure punase habemega. Tema järele kõndis wäike, kidur sõdurikene püssiga.

Üsna süüaluste pingi juures juhtus wangiwahil wäike äpardus. Ta äkitselt komistas ja pillas püssi käest, aga püüdis selle kohe jälle lennust kinni, löi aga selle juures põlwega kõwasti wastu püssi laadi Publikumi hulgas kuuldi tasast naeru Walu ehk wõib olla ka häbi pärast, et nii kohmetu oli, punastas sõdur kangesti.

Peale harilikkude küsimuste kaebelusel, tunnistajate ettekutsumise ja wannutamise, algas süüdistusakti ettelugemine. Kitsarinnaga, kahwatanud näoga sekretär, kes üleliiga kõhn oma mundri jaoks ja kellel plaaster põse peal, luges — tasase, jämeda passi häälega, ruttu nagu kõster, ilma et kusagil häält tõstnud ehk langeda lasknud oleks, just kui kardaks oma rinda waewata; tema lugemisele laulis kaasa wentilaator, mis kohtunikkude selja taga wäsimata sumises ja üldiselt sündis sarnane hää, mis saali waikuses uinutawalt ja narkotiliselt mõjus.

Kohtuesimees, mitte weel wana äärmiselt wäsinud näoga, lühikese nägemisega, istus liikumatult oma leentoolis kätt otsa ees hoides, just kui silmi päikese kiirte eest kaitstes. Wentilaatori ja sekretäri lugemise sumina all nagu mõtles ta millegi peale. Kui sekretär wiimse wahe tegi, et uue rea pealt

alata, liigutas ta end äkitselt ja waatas suurte silmadega publikumi poole, pärast seda kummardas oma naabri kohtuliikme kõrwa juures ja küsis selgelt tasakesti :

„Matwei Petrowitsh, olete Demjanowi juures korteris?“

„Ja — ah — Demjanowi juures,“ wastas kohtuliige ka äkitselt nagu kohkudes.

„Järgmisel korral tulen ka mina sinna. Tipjakowi juures on wõimata olla. Kogu öö kisa. Klopitakse, köhitakse, lapsed karjuwad... wõimata...“

Prokurööri abi, täis tugew, brunet, kuldraamiga prillidega, ilusa, hästi rawitsetud, habemega, istus liikumatalt kui kuju ja toetades küünarnuki peale, luges Bayroni „Kaini.“ Ta silmad olid täis ahnet tähelpanu ja kuldud tõusid imestades kõrgemale ning kõrgemale. Wahete wahel laskis ta end tooli leenile, waatas minutiks osawõtmatult oma ette ja wajus siis jälle lugemisesse.

Kaitsja wedas nüri pliiatsiga mööda lauda ja, pead wiltu hoides, mõtles. Tema noor nägu ei näidanud muud, kui liikumatut, külma igawust, mis harilikult on kooliõpilaste ja teenistusolijate näol, kes igapäew on sunnitud ühes ja samas kohas istuma ja nägema neidsamu inimesi, neidsamu seinu... Eelolew kaitsekõne ei erutanud teda põrmugi. Ja mis kõne see ka on? Jlemuse käsul, kulunud shablooni järele, juba ette teada, et see igaw ja kahwatu saab, wiskab ta selle maha, siis, läbi sopa ja wihma jaama, sealt linna, kus warsti jälle käsu saab, kuhugile maakonna linnakesesse sõita kaitsekõnet pidama... igaw...

Kohtualune kõhatas esiteks närwilselt käiksesse ja kahwatas, aga waikus ja üldine ühetooniline igawus hakkasid ka tema külge. Ta waatas tuimaupaklikult kohtunikku mundrite ja wäsinud nägude peale ja pilgutab rahulikult silmi. Kohtu protseduur, sisse-seade, mille kauaaegne ootamine türmis tema südant nii waewanud oli, mõjusid nüüd õige rahustawalt ta peale. Ta ei leidnud siit sugugi seda, mis oodata wõis. Teda süüdistati tapmises, aga siin polnud põrmugi hirmsaid nägusid, ega waenulisi pilkusi ega suuri sõnu kättemaksust ja nuhtlusest, ei ka

osawõttu tema iseäralisest saatusest, keegi kohtumõistjatest ei peatanud tema peale isegi pikema uudishimulise pilguga... Udused aknad, tumedad seinad, sekretäri hää, prokurööri seisak — kõik see oli kantseleilise ükskõiksusega läbi immitsetud ja lehwis külmusega, just kui tapja — oleks ka lihtne kantselei tarbeasi ja tema üle ei mõistaks mitte elawad inimesed kohut, waid mingisugune Jumal teab kelle poolt käima pandud masin.

Rahulikuks jäänud mees ei teadnud, et siin eludraamade ja kurbmängude wastu niisama ära häwinetud ja ükskõikeks jäetud oldi, nagu haigemajas, suremiste wastugi ja et selles masinlikus hoolimatuses tema seisukorra kurblootus ja wäljapääsematus seisiski. Näis nii, kui tema rahulikult istumise asemel oleks ülestõusnud ja pisarsilmil halastust palunud, kibedast kahjatenud, ehk meelega raheitmises surnud, kõik see oleks nürinenud närwide ja harjumuse wastu purunenud, nagu laew wastu kiwi.

Kui sekretär süüdistusakti lugemise lõpetas, silus kohtu esimees kaua aega lauda oma ees, waatas siis kaua pilusilmil kohtualuse peale ja pärast seda küsis lalsalt, keelt liigutades :

„Kohtualune, kas Teie tunnistate ennast selles süüdlaseks, et 9. juuni õhtul tapsite oma naise ära?“

„Ei tunnista,“ wastas kohtualune ülestõustes ja kuube rinna kohalt kinni hoides.

Peale selle hakkas kohus rutuga tunnistajaid üle kuulama. Kuulati üle kaks naist, wiis meest ja politsei kordnik, kes eeluurimist toimetanud.

Need kõik, mudaste riietega, wäsinud pikast jalakäimisest ja tunnistajate toas ootamisest, tunnistasid roidunult ühte ja sedasama. Nad tunnistasid, et Harlamow oma naisega „hästi elas“, nagu teisedki, peksis naist ainult purjus peaga. 9. juunil, päikese loojamineku ajal, leiti wanaeit kojast lõhkise peaga, tema kõrwal werelombi sees seis kirwes. Kui hakati Nikolaid otsima, et temale õnnetusest teatada, ei olnud teda majas ega õues. Otsiti kogu külas igas kõrtsus ja majas, aga teda ei leitud. Ta oli kadunud ja ilmus kahe päewa pärast wallamajasse, kahwatult,

riided katkised, wärisedes. Ta seoti kinni ja wiidi wangi.

„Kohtualune,“ pööras kohtu esimees Harlamowi poole. „Kas Teie ei wõiks kohtule seletada kus Teie need kaks päewa peale tapmist wiibisite?“

„Mööda wäljas'd hulkusin, ilma söömata — ilma joomata.“

„Mispärast Teie ennast warjasite, kui Teie ei ole tapnud?“

„Hirmus öö.. Kartsin, et antakse kohtu kätte.“

„Ahaa... Hea küll — istuge.“

Wiimasena kuulati maakonna arst üle, kes tapetud wanaeide lahti lõiganud oli. Ta rääkis kohtule kõik seda, mis talle sellest lahtilõikamise protokollist meele oli jäänud ja mis ta hommikul kohtusse tulles, — oli jõudnud meeletuletada.

Kohtu esimees pilutas silmi tema uue, läikiwa musta sabakuue, toreda kaelasideme ja liikuwate huulte peale ja ta pea liikus nagu iseenesest ünine mõte: „Nüüd käiwad kõik lühikeste pintsakutega, ei tea miks tema omale pika sabakuue selga ajanud? Mispärast just nii hirmus pika?“

Kohtu esimehe seljataga kuuldus ettewaatlilik saabaste krigin. Prokuröri abi astus laua juure, et mingisugust paberit wõtta.

„Mihail Wladimirowitsh,“ kumardas prokuröör, presidendi kõrwa juure „haruldaselt hooletumalt on see Kowiski eeluurimist toimetanud. Lihalik wend ei ole ülekuulatud, maja kirjeldusest ei saa mingit pilti...“

„Mis teha... mis teha!“ ohkas kohtu esimees tooli leenile lastes: „Wana wares, liiwa kell!“

„Ah soo,“ rääkis prokuröri abi sosal edasi: „pange tähele, publikumi seas, esimesil pingil kolmas, näitleja näoga mees — see on kohalik miljonäär... Tal on puhast raha üle 500.000 rubla.“

„Tõesti? Näo järele seda otsustada ei wõi... Mis arwate, kas meie ei teeks waheaja.“

„Lõpetame ülekuulamise, siis.“

„Kuidas arwate. Nii siis?“ esimees tõstis oma silmad arsti poole: „Teie arwamise järele oli surm silmapilkne?“

„Ja ränga peaju wigastuse tagajärjel...“

Kui arst lõpetas, waatas kohtu esimees prokuröri ja kaitsja wahelolewasse ruumi ja küsis:

„Kas on Teil mingisugusid küsimusi?“

Prokuröriabi ei tõstnud silmi „Kainilt,“ raputas eitawalt peaga. Kaitsja liigutas end ootamatult, kõhatas ja küsis:

„Ütelge, doktor, kas wõib haawa suuruse järele... järele otsustada kurjategija waimlise seisukorra üle... See on, ma tahtsin küsida, kas haawa suurus annab õigust arwata, kas kohtualune ei olnud sel ajal, eba noormaalne?“

Kohtuesimees waatas uniste ükskõiksete silmadega kaitsja otsa. Prokuröriabi jättis pilguks „Kaini“ lugemise ja waatas kohtuesimehe otsa. Ainult waatasid, aga ei mingisugust naeratust, ei imestust ega arusaamatust ei peegeldanud nende näod.

„Ja muidugi,“ kogeles arst, „kui arwesse wõtta jõudu, ehk hoogu, millega kurjategija haawa lööb... Aga... wabandage, ma ei saanud üsna õieti Teie küsimisest aru.“

Kaitsja ei saanud oma küsimuse peale wastust ja tal polnud selle järele wajadustki. Tal oli omalegi selge, et see küsimine oli ta pähe eksinud ja keelepeale langenud, ainult igawuse, waikuse ja wentilaatori sumina mõjul.

Arsti ära lastes, hakkas kohus asjalikke tõendusid järel waatama. Esimeheks waadati kuub, mille käikse peal mustas pruun wereplekk. Selle werepleki tekkimisest seletas Harmolow järgmist:

„Kolm päewa enne wanamoori surma rookis Penkow oma hobusel suud.. Ma olin seal, noh, teadagi abiks ja kuub sai weregase...“

„Aga Penkow tunnistas praegu, et ta ei mäleta, et Teie oleks hobuse suu rookimise juures olnud..“

„Ma ei tea seda...“

„Istuge!“

Waadati kirwest, kellega wanaeit oli ära tapetud.

„See ei ole minu kirwes,“ seletas kohtualune.

„Kelle siis?“

„Ma ei tea... Minul kirwest ei olnudki...“

„Talupoeg ei saa päewagi ilma kirweta läbi. Ja Teie naaber, Iwan Timofejewitsh, kellega Teie ühes rege parandasite, ütleb et see nimelt Teie kirwes olla.“

„Ma ei tea seda . . . ma räägin kui Jumala ees (Harlamow tõstis käe sõrmi laiali oma ette) kui taewa Looja ees. Ma ei mäleta seda aega, kunas mul omal kirwes oli. Oli mul küll üks niisugune, aga nagu wäiksem ja poeg, Prohor, kaotas selle. Kaks aastat ennem seda, kui ta kroonu teenistusesse läks, sõitis ta metsa puude järele, läks teel poistega purjutama, ning kaotas kirwe ära . . .“

„Hea küll, istuge!“

See süsteemiline uskmatuse ja mitte kuulata soovimine ärritasid ja haawasid nähtawasti Harlamowi. Ta pilgutas silmadega ja palgede peale ilmusid talle punased plekid.

„Jumala eest!“ rääkis ta kaela wäljasirutades. „Kui Teie ei usu, siis küsige poja Prohori käest. Proshka, kus on? küsis ta äkitselt jämeda häälega, wiha-

selt wangiwahi poole pöörates. „Kus kirwes on?“

See oli raske silmapilk. Kõik nagu oleksid maha lömitanud, wäiksemaks saanud... Kõikide peadest, niipalju kui kui neid kohtus oli, käis wälgu kiirusega üks ja seesama möte läbi wõimata, hirmus, saatusliku juhtumise üle ja ükski inimene ei julgenud wangi wahi-sõduri näosse waadata. Keegi ei tahtnud uskuda seda mõtet ja mõtles, et ta õieti ei kuulnud.

„Kohtualune, wangiwahiga rääkimine on keelatud . . .“ ruttas esimees ütlema.

Keegi ei näinud wahisoldati nägu ja hirm lendas nägematult läbi saali. Kohtu pristaw tõusis üles ja läks kikiwarbil saalist wälja. Poole minuti pärast kuuldi raskeid sammusid ja hääli, nagu harilikult wangide wahetamise juures on.

Kõik tõstsid pead üles ja püüdsid nii waadata, nagu ei oleks midagi olnud, ja toimetasid oma talitust edasi...

Kõik pole kadund weel.

Joh. Umbliä.

Mu mõistus surnult seisis
kord haua ukse ees,
tal näitas, nagu kaoks
kõik elu põrmu sees.

Kui langeks alla hauda
kõik meie elutöö,
me tundeid ja me mõtteid
kui mataks huaaöö.

Kuid minu nõder süda
ja lapseline meel
mull' argset kuulutawad:
kõik pole kadund weel.

Nad kandwad üle haua
mu mõtted uuesti,
seal paistwad jälle tähed
ja walgus silmale.

Ja tähekeste poole
hing ruttab edasi —
ei kadumisest enam
ma taha teadagi!

Kadunud miljon.

Inglise kirjaniku Edgar Wallace'i romaan.

6

„Seda jutustan Teile hiljem,“ urises Coleman.

„Kas kes siis Teid vangistas?“ tattedas Jim jutu.

„Jah, kui ma seda teaksin!“ Collet tõnbas kuldsel figaretietüü taskust ja walis omale ette- waatlikult figareti, mille ta aegamisi süütas. Siis nõjatus ta mugawalt wastu tuge.

Jim silmitses teda terawalt. Mees wale- tas, see oli kindel.

„Seni ei tea keegi, et ma jälle tagasi olen,“ jatkas Collett. „See on mulle väga armas, sest ma ei jalli neid neetud ajalehemehi.“

„Kas tohhi wahetele ütlema, et peale nende neetud ajalehemeeeste on olnud veel politset, kel on õigus nende andmete peale?“ ütles Jim. „Oleme Teile pärast palju waewa näinud ja Teid igalpool otsinud.“

„Ütlen wastuwõetawal ajal kõi,“ wastas Collett külmalt. „Praegu aga ei taha ma midagi rääkida.“

Jim tõusis üles, et jumalaga jätta, ja wahetele aega hiljem lahkus ka Collett.

Muidugi oli veel formaalsust, millest Collett mööda ei pääsenud, ja kui ta lekköö paiku oma korteri tulli, leidis ta seal eesti terwe karja reportereid, kes talle igasugu küsimusi ette la- dusid. Kuid Collett komplimenteeris nad wälja, üteldes, et ta neile pea ise kõi teatawaks teeb; praegu aga wajada ta puhkust.

Kui ta jälle üffi oli, näis ta selle tarwi- duse unustanud olewat, sest ta asus oma kir- jutuslana korraldamisele ja igasugu ülearuste paberite lugemisele ja häwitamisele. Waewalt sellega walmis, pattis ta oma kassikohwri ja ruitas oma büroosse Henrietta-täna wale, kus ta samati hulga dokumente äru põletas, kuna ta jälle teised kaasa wõttis. Siis sõitis ta pantla, kust wõttis 7300 nelsterlingit. Seal- talt läks ta oma korteri tagasi.

„Dooge mulle wiidimata eine,“ ütles ta oma teenrile. „Reisin kella ühetekümne rongi- ga wälja. Mu kirjad wõite mulle Pariisi saata, hotell Menrice. Seal olen ma neliteist- kümmend päewa.“

Tund hiljem ilmus ta Cool'i reisibüroosse ja wõttis ühe sõidupileti üle Harwich — Köln — Berliini Müncheni ja teise üle Dover — Calais Pariisi. Nüüd sõitis ta oma lahe kohwriga Metropol jaama ja astus Southend'i rongi. Siin lasi ta end raseerida, isegi wur-

rud ajas ta maha. Kui ta siis oli ritetunud herepruuni üllkonda ja ninale ajetanud Inu- prillid, siis läks ta jälle jaama ja sõitis Col- chester'i, kus õffel ümber istus Gly rongi. See oleks temale aga parem olnud, kui ta Jim'i wastu mitte nii tagasihoidlik poleks olnud. . .

Kui Jim kell 2 õffel wästinuna koju jõudis, seisis Albert parajasti telefoni juures ja hüü- dis: „Scotland Yard, herra! Kad ootawad Teid!“

Jim wõttis kuuldetoru oma kätte.

„Kas on herra Sepping seal?“ kostis to- rust ööinspektori hää. „Saime praegu tele- grammi Essex'ist. Ühes esimese klassi kupees leiti Lawford Colletti' t jurnuteha.“

„Surunud?“ küsis Jim usmatult.

„Politset aruande põhjal on ta õige läheda maa pea't maha lastud. Ta nime põhjal, mis kübaras leibus, tehti ta isik kindlaks — ta tas- kud olid ühjad . . .

Mõrtsukatöö oli nähtawasti ühe kaasreisija poolt toime pandud, kes waguni äärelaudapidi akna taha tuli ja sealt lastis, ning alles siis kupeesse tungis. Ohwri taskud ühjudanud, oli tal lorda läinud korjust isime alla toppida, kus kohalt see alles leiti, kui Gly's keegi rei- sija siisse astus ja isemel wereplekke tähele pani.

„Nähtawasti tahtis ta salaja maalt lah- kuda,“ teatas Jim oma ülemusele. „Dna tec- nriile on ta kuue kuu palga ette maksnud ja talle oma korterisiseseade kinkinud. Wiimase asjaolu kohta on ta walmistaanud dokumendi.“

„Kas oli tal raha kaasa?“

„Üle 7000 naela, aga see on kadunud. Mõrt- sukatöö on sarnadust Parker'i omaga. Minu arwates on teda kogu aeg walwatud, kui ta hommikul oma korterist lahkus. Walwaja oli ühtlasi ta mõrtsukas.“

„Kupie?“ küsis ülemus.

„Seda ei julge ma otsustada, tahaksin aga uskuda, et Colletti' mõrtsukas on sama isik, kes Parker'i maha lasti. Põhjus oli sama. Kar- bett, et Collett äraandjaks wõiks saada.“

„Teie usute, et Collett Kupie-affäärist osa on wõtnud?“

„Rahlemata. Kuigi Colletti' t kohu ko- bades enam näha ei olnud, läks ta iga päe- waga ometi rikamaks. Igalord, kui teegi Ku- pie ohwristest maksis, etendas Collett wahetali- taja osa.“

Collett'i lõppu oli kergem seletada, kui arusaamatut kallaletungi Coleman'le. Hoop oli nähtavasti väga ingew olnud ja mehe läbi wopustanud, sest Jim oli näinud, kuidas Coleman't käed warijests, kui ta kallaletungi kirjeldas. Kes wõis olla see saladuslik roimar?

Asjata saatis Scotland Yard raadio sõnumi wälja, milles ta selle jahilaewa omanikku, kus Lawford Collett hiljuti külas oli wiibinud, palus ühendusse astuda õiguse ja õigluse nimel peapolitsetametiga. Ka herra Coleman ei teadnud midagi uut, kui Jim ta hotellis üles otsis.

„Ma tean temast üdise wähe,“ ütles wana-mees kulwalt. „Lawford oli andekas advokaat, kes mind ja palju teisiigi on awitanud. Mlust tema wastu wist ei ole, eks?“

Jim raputas pead.

„Waeue Dora lamab woodis, ei taha teadagi näha, et jüüa ega juua,“ jättas Coleman õhates. „Talle meeldis väga Lawford. Pole ometi tahtlust, et see just Lawford on?“

Kui Jim hotellist lahkus, lehwitati talle ühest ukse ees seiswast autost. Ta läks auto juure ja hüüdis allatatu: „Joan? mida Sina siis siit otsid?“

„Sind!“ naeris Joan. „Dotan Sind siin juba terwe igawiku. Mgul sõitsin ma Scotland Yard'i, ja herra D'cker oli nii lahke, et mulle ütles, Sa olli hotellist läinud. Kuidas läib waeue Dora käsi?“

„Wäga halvasti, arwan ma.“

Joan mõttes heite ja ütles siis: „Kas Sa ei küsiks järgi, kas ta mind wastu wõtta tahab?“

Jim läks siisse, tuli aga pea tagasi ja jutustas, arst olla Dora'le külaliste wastuwõtmise ära keelanud.

„Siis tule kaasa, Jimmy?“ palus netu tase kergendatud ohkega.

„Mis siis on juhtunud, et Sa mind nagu mõni salapolitseinik jälgid?“ küsis Jim, kuna ta ta kõrwal istet wõttis.

„Jimmy, üks kaheti: kas oled Sa armas, suuremeelne pois, wõi olen mina hull,“ oli wastus.

„Su waimu seisuford ei jäta midagi soowida,“ wastas Jimmy.

„Aga ma ei saa seda wastu wõtta, Jimmy! Pean mingisuguse koha leidma.“

„Mida ei saa sa wastu wõtta?“

„Raha, mille mulle saatsid. Seda ma ei julge.“

Silmapiigu waitisid mõlemad. Siis küsis Jim: „Kunas Sa raha said?“

„Dana õhlapoostiku,“ lausus Joan. „Raha tuli tähtkirjas — kümme sajanaelalist paberit.“

„Wõib olla oli see Rex. Mina igatahes mitte. Kus oli kiri postile pandud?“

„Postitemplil seisis London C.“

„Ei midagi kirjalikku ligi?“

„Ei. Saaja nimetas end J. Smith'iks, mis muidugi on walerinti. Seepärast mõtlefigi, et raha on Sinult.“

„See oli wäga, wäga armas Sinu poolt,“ ütles Jim pehmelt, „aga ma ei julgeks seda kunagi.“

Netu kumrardus ettepoole ja koputas an-nale; auto pööris ümber ja sõitis edasi Oxford-tänawa suunas. „Ütle mulle, kus tahad lahkuda,“ tähendas Joan. „Mina sõidan Chelsea'sse tagasi.“

„Siis lahkun ma seal,“ kostis Jim. „See on ka minu suund.“

Auto sõitis maja ette, ja keegi mööbami-nja awas ta ukse ning jalutas siis edasi.

„Milline wiisakas mees!“ ütles Joan, ja küsis siis kobe juure: „Kes ta on, Jimmy? Ega ometi mitte mõni, kes jälle meie moja walwab?“

„Mun, jah,“ wastas mees naeratades. „Ta walwab aga seaduse nimel. Teiste sõnadega: ta on salapolitseinik.“ Jimmy saatis netu majasse ja last omale saadud kümneaelalist näidata. Siis wõttis ta taskuraamatu, kuhu olid noteeritud Rex'i poolt pangast wastu wõetud rahapaberite numbrid. „Wäike mõistatus on lahendatud,“ ütles ta kobe ja olutas netule numbreid: „Raha tuleb Rex'i käest.“

Noor netu silmitses waitides rahapabereid „Mõõmustan wäga — et ta minu peale on mõelnud,“ ütles ta lõpuks. „Ah, Jimmy, kui hirmus on Collett'i surm! Ütle mulle — kas — kas on sellega Rex'il midagi tegemist?“

„Nähtawasti temal ja ta miljonil. Kui Sa aga arwad, et ta Collett'i on tapnud, siis wõin ma selle küsimuse peale rahulikult ei wastata. Lawford Collett on tapetud kellegi poolt, kes oletama pidi, nagu oletas Collett ta reetnud.“

„Sa usud siis, et Kuple kõigi nende hirm-sate kuritegude eest wastutab?“

„Jah, unun seda kindlasti. Need mõlemad poisid, kes Teie maja walwaid, ja need mõlemad teised, kes Su telefoni juures kuulaid, on häbaohhtlikud roimarid — rewolwrikangelased. Keda itka weel Londonis niisugusel puhul wõimalik on palgata.“

„Milleks nad siis walwaid?“

„Nad waritestsid Rex'i.“

„Rex'i? Mis nad siis temast tahtsid?“

„Nad tahtsid teda talistada majasse pääsemast — tahtsid iga hinna eest talistada, et ta Sinuga ühendusse ei pääseks. Minu weendumuse järgi oletas nad ta kas wõi oma maja läwel tapnud, kui ta faks-kolm päewa pärast

oma kadumist t'gaft oleks tulnud. See on ta
 Ull Dieker'i maate asja kohta "

„Kas mõiks R x praegu olla? küsis Joan.

„Seda ma ei tea — ma ei tea isegi, miks
 ta end peidab. See w d i b ju olla, et Kupie
 praegugi veel ta tagastitulekut kawatseb talis-
 tada. Kui see nii on, siis mõime kindlad olla,
 et Kupie ühegi wahendi eist tagasti ei pörto, et
 oma eesmärgi saawutada. Urwan, et Sa sel-
 lega leppima peab, kui Sa veel mõne aja po-
 litsewalwe all elad. Seemastu ei usu ma mitte,
 et Kupie veel kirju hakkab saatma — ja see
 on ikkagi lohutatav.“

„Miks siis mitte?“ küsis neiu imestanult.

„Kuna ta oma eesmärgi on saawutanud.
 Ta olt omale ette wõtnud, et k'isub oma lätte
 Su wenna miljonit, ja nüüd on see miljon tal
 käes.“

Joan tegi suured silmad. „Kas usub seda
 tõesti?“

„Ja' h. See on ainus põhjus, et R x end
 warjul hoitab.“

Jim oleks meeleldi küsinud, kas neil las-
 keristtu majas on, kartis aga, et teeb neiu ra-
 hutuks, ja eelistas parem ära minnes teenrit
 saladusse pühendada.

„Jah, mul on suur armeerewolwer,“ andis
 see wastuseks, „ja kõik uksed on warustatud
 elektri-alarmapparaatidega. Mis t'ella ajal wõit-
 sid neid mehed Tele arust tulla — kui nad
 üldse tulewad?“

„Kella kaheteist ümne ja kolme wahel arma-
 tawasti. Hiljem on liig walge, ja enne seda
 on majaanitunud veel ülewel.“

„Wäga hea, herra inspektor, siis jään ma
 t'ella kolmeni üles.“

„Plus, Philipp, ja tut preili Walton seda
 tähele peaks panema, siis üt'elge ainult, et olen
 Teid seda teha palunud — juhtumuseks, kui
 õõjel mõni Scotland Yard'i lästjalag f'iselas-
 mist peaks nõudma.“

Jim olt sel õõtul juba woodi heitnud, kui
 ta jälle üles tõusis, et veel kord Scotland
 Yard'i helistada ning neile f'idame peale panna,
 et nad Walton'i maja hästi filmas peaksid.

See ettewaatusabinõu olt õigustatud, kuid
 korraldus oli tehtud liig hilja . . .

Philipp oleks peaaegu oma raamatu kohal
 tuktuma jäänud. Ta tõusis püsti, ringutas
 käsi ja waatas t'ella. Kell oli üks minut enne
 ühte. Ta asetask paja weega gaasf'õõgile, süütas
 gaasi ja läks t'asa läbi teenijatetoa wälja, et
 oma teist ringkäiku läbi maja alustada. Kui
 ta trepist üles läks, näis talle äksti, nagu oleks
 mingisugune punane hekk üle akna ruutude
 tuktatanud. Nuttu pööris ta ümber, aga hekk
 oli kadunud. Arwatawasti olt ta elstunud. Peagi

jõudis ta f'õõki tagasti, et klaasi teed juno.
 Peale suure trepitoja-t'ella walju tiktaki pol-
 nud mingisugust hekk kuulda. Maja oli wainne,
 nii et ta isegi elutoa f'aminakella tiktumist wõis
 kuulda. Juba kaks korda olt ta läbi f'õõgitoa
 akna wälja waadanud ja rahulduf'ega tähele
 pannud, et oll kõnniteel üks mees edasi'agasti
 jalutas. Nüüd k'ihutas t'eda seesmine rahutus
 weelkord waatama, seekord ülewel asuwast f'õõ-
 gitoa aknast. Politseinikku polnud näha —
 arwatawasti oli ta ümber nurga läinud, nii
 mõttes Philipp. Kui mees ta wiie pika minuti
 järgi nähtamale et tulnud, läks ta alla trepi-
 kotta, mõttes sekundi, kas peab majak'sse awama
 wõti mitte, arwas aga paremaks: mitte, ja
 läks, käsi rewolwri küljes k'uetaskus, trepist
 alla f'õõjiregtoonidesse. U'ki jäi ta seisma, ta
 oma toa walguks oli k'ustutatud, ja wärste
 õõwwoolus kuulutas, et f'õõgiuks olt lahti.

Philipp kahmas rewolwri p'ikku, tõmbas
 t'asa k'uke winna, hiilis wait'selt alla ja pistis
 k'äe läbi musta uf'seawanse elektrinupu järgi.
 Seal sadas tugew hoop ta pähe, ja ta tuktus
 nagu noit pikalt.

„Tõpi talle serwiett suhu ja seo ta k'inni,“
 ütles nägematu, ja ta kaaslane kuulask sõna..

Joan et maganud sel õõl hästi. Kell kahe-
 teistkümmne paiku oli ta ühe akna awanud, ja
 lõpuks oli ta uinunud, kui ta äksti mingisuguse
 müra peale wirguks — see kostis nagisem'jena
 ta uf'se cest, ja k'õhe oli ta meelemärkusel n'ing
 seisisk p'õksuwal rinnal oma woodi jalut'is.

T'asa hiilis ta edast, kuni ta uf'se juur's
 seisisk jafelle pidet oma käes hoidis. Nüüd oli kõik
 waf'ka, aga k'õhe selle järgi waldas t'eda jälne
 õõndus, f'ist ta tundis, k'uidas äksti uf'sepide ta
 peos p'õörles. Õnnelikul moel oli üks lukus
 ja riitwis, ta kuulisk wäljas f'osistatawat kahe-
 tõnet.

„Kas seal on?“ küsis ta waewaga talisu-
 tatud häälcl.

„Mina olen — Philipp,“ f'osistati wäljast,
 ja neiu käsi haaras juba wõtme järgi, siis
 aga peatus ta. Philipp et keerask omelt uf'se-
 pidet, ilma et ta oleks k'oputanud.

Dobate filmap'ilt, Philipp, üt'les ta wõi-
 malikult rahulikult. „Tõmban õõtme selga.“
 Nuttu süütas ta lambi ja hakkask riietuma. Ta
 f'õrmed wärisefid seewõrra, et nad waewalt
 haakida suutsid, ja mehed uf'se taga lätsid
 nähawasti k'ärstus, sest üks neist üt'les: „Kuna
 see f'is k'estab, preili? U'ki on wäga tähtis.“

„Olen k'õhe walmis, Philipp,“ wastask Joan.
 Woodi oli ratastega, ja f'ogu oma jõudu
 k'õku wõttes jõudis neiu nii kaugele, et ta
 raske woodiaseme üle toa f'iktas ja uf'se ette
 luktas. Kuna ta seda weel korraldas, ragises

midagi, ja üks ukselaud wabises äg. dalt. Surmahirmus otsis neiu mingisugust sõjariista. Toalettilaual lebas raske hõbedane käsipeegel. Nutu kahmas ta selle kätte ja kui uus mürets järgnes ning üks mehekäsi läbi purustatud ukselaua sisse pisteti ning wõiti hakkas kabama, wirutas ta oma peegliga kõigist jõust wastu jeda lätt. Walju walukarjatus, ja käsi tõmbus tagasi.

Joan sai aru, et nähtawasti puudus Phi-lipp'i wõimalus appi tulemiseks. Muidu poleks rõõmild selle awaliku kallaletungu peale läinud. Kusjagil kostis siia. Üks tüdrukutist oli ärganud ja kuulnud, kuidas üks meekäsi ütles: „Suru älg wastu ust!“

Kall andis järgi, aga woodi kaitstes usse lagunemist.

Seal pörutati all ägebalt wastu ust. Keegi nõmbis sisselaskumist. „Mine alla ja toimetä ära!“ sofistati wäljas, ja nüüd tekkis waheaegi, mida neiu selleks kasutas, et ta ühe laua lähemale tris ja woodi ning tualettilaaua wahela sureks.

Uga kes oli koputaja? Äkki mõistis ta, et koput. jat waritseb hädaoht; ta tormas awatud akna ja hüübis wälja:

„Olge ettemaatlik! Üks mees tuleb alla, et Teile, et Teile — midagi toimetada.“ Teist sõnu talle meele ei tulnud.

„Teie olete, preili Walton? Kas on midagi juhtunud?“ hüübis mees trepi eest.

„Jah — jah — palun! . . . Keegi kutsub mu tuppa tungida —“

Silmapiikselte kolmas teraw poliitsemile. Es-ruumist kostis kirumine ja wilktingade lohin, mis kadus trepi peal.

Joan'ile tuli meele, et ta majawõti oli wätses päritastus. Ta käsi wärises, kui ta selle wälja wõttis, aknast wälja kumardus ja alla hüübis: „Wiskan Teile wõtme.“

Äi kolises. „Käes,“ ütles mees.

Wits minutit hiljem kiskus neiu oma woodi usse eest, et teba sigse lasta.

See oli üks Scotland Yard'i kordnikkudest. Ta kuulas neiu aruande sünge näoga ära.

„Saafime ühe mehe siia. Kas Te teba näinud wõi temast kuulnud olete?“ küsis ta.

„Ei — ma ei tea — pole teidagi näinud —“ ütles neiu

Ta oli surmulahwatu, nii et politseinik minestust kartis ja talle klaasi wett ulatas. Uga Joan'i julgus sat nõrkusega jägu.

„Disime Philipp üles — mete teener,“ tähendas ta. „Ma tean, et ta magama pole läinud, sest ta ütles, ta jääwat tella kolment üles — juhtumuseks, t herra Sepping telefonerib.“

„Jah n alla otsima.“

„Kas tohin ma laasa tulla?“ palus neiu kartlikult. „Ma tean, et see nüüd enam t rd. = tam ei ole, aga ma tahaksin parem Teile juures viibida.“

Philipp oli peegi leitnud. Sõigades lamasa ta pörandal, ja kui ametnik ta istukile upitas ja ta otsaesist weega niisutas, siis waatas ta meelikult ümberringi ja pomises: „Sumal tä-natud, et Teile midagi pole juhtunud, preili!“ Siis kaotas ta jälle meelemärtuse.

Ametnik tahtis arsti kutsuda, aga telefoni-üh. ndus oli katkestatud, ja ta pidi käsijala arsti juure saatma. Wahepeal oli neki kordnikku ko-hale ilmunud, kellest üks kohe minema saadeti, et Jim'i äratada. Kui see Cadogan plotfile jõudis, polnud teener ifta weel meelemärtusele tulnud.

„Mis on teise ametnikuga juhtunud?“ kü-sis Jim.

„Reidtime ta alt keldrisuust, herra inspektor. Keegi on talle seljatagant pähe löönud.“

Kõõjutuse silmitsimine andis järgmise tule-muse: ussepe oli puuritud kaks ü narikku auku ja läbi nende awanste olid riimid eest tõmma-tud. Seda moderni, hääletult tööawat appa-raati, mis kuulub praegu iga murdwarga sis-lesede hulka, tuntti ülihästi.

Jim'il oli seega digus olnud. Kupte pol-nud aega kaotanud. „Nad ei tah'nud Sulle midagi teha, muidu ole'fid nad läbi ukselau-dade lastnud,“ ütles ta mõtlikult.

„Mida nad siis tahtsid?“ küsis Joan.

Äkki lõi Jim omale wastu otsaesist ja hüü-bis: „Tean! Nad tahtsid Sind meelitajaks ligi wõtta, et Reyi tabada.“

Nelisteistkümmes peatükk.

Järgmised päewad möödufid Jim'ile täis lörgemat waimlist pingutust. Ta ei saanud ühtegi selle kohutawa kurbmängu tegelast näha, kuulis oga telefoniteel, et Dora on paranenud ja peatselt sõitwat Marlow'sse.

Wahepeal walmistas talle peawalu üks juh-tumus Coleman'i majas. Seal oli majahoidia akna-eesriided eest wõtnud ja nad lasti pakk-inud, et neid puhastaja juure saata. Kost n. tidi pesukööki hobusega ära, kadus aga teel R. c. = mond'is kõige salapärasemal wiisil, kuna kutsjar parajasti üh. s hotellis teist pakti wastu wõttis. W'gul peeti juhtumust harilikuks warguseks, kui aga järgmisel päewal kasti raamatutega, mis Dora'le Marlow'sse saadeti, kaotiti ä's, siis hakati nende juhtumuste peale tõsisemalt waatama ja teatati neist Scotland Yard'i. Sa-mal päewal saatis Coleman oma teeneri ühe käsitastuga Baddingtoni raubteejääma, sest ta

tahtis nädala lõppu maal meeta. Kuna oli ilus ilm, otsustas Bennett jala minna. Ta asustki õhtul jala teele. Tänavad olid kannis tühjad, sest oli tugev vihm, ja teatrid polnud veel lõppenud.

Portlandi platsi ülemises osas asub aiaga piiratud ala, mis ainult platšäärsetele elanikelele tarvitamiseks lubatud. Selle võret pidi läskli Bennett, kui äkki üks väraw awanes, ja teegi kästasku ta käest kiskus, kuna ta ühtlast ammoniaagiga niisutatud lapi teenrile näkka löi. Pöölumafena wajas Bennett maha, ja kui ta jälle meelemärkusele tuli ja poliisimeiku oli leidnud, oli kallaletungija muidugi juba kadunud. Kästasku aga wedeles atakeses, kus köit, mis ta sees oli olnud, ümberringi laiali oli paisatud.

„Ma ei saa sellest aru,“ ütles Coleman tuisakelt, kui Jim teda külastas. „Ja mul on tõesti isu täis, weel politseise kaebama minna.“

„Kas oli taskus ka wäärtasju?“ küsis Jim.

„Ei, mitte midagi — midagi!“ oli wastus.

Samal õhtul külastas Jim'i ootamata Joan. Ta oli Dora't kaja saanud, mis kandis Marlow postiteemplit ja mille sisse oli järgmine:

„Minu armas Joan, kas Sa ei tahaks paariks päewaks sija tulla ja mind wõrutada hirmutundmisest? Siin on imeilus, wäga wäike ja wäga igaw. Maja asub ühe Themse kõrwalharu kaldal, kuid siit wõib näha ka pärisjõe, ja meil on suurepärane mootorpaat. Kas see sind ei meelita? Jsa on ka kaks tugevat aednikku palganud, et Kupie'le hirmu peale ajada. Katjun Lawford'i surma ja Parker'i kohutawat lõppu unustada. See on raske. Tule ometi, palun!“

Jimmy nägu wenis pikaks. „See oleks hirmus, kui teaksin, et Sa seal wiibid,“ ütles ta. „Siin linnas wõin ma sinu kudeloleku eest hoolitseda, aga kui Sa asub Buckinghamshire'i politsei piirkonda, siis on see tuntawalt raske.“

Agas Joan ütles: „Bean wälja. Meie maja rikub mu närwe, ja Dora'l on hea tahtse, siis pole ta minul seal hädaohtu karta. Kas tohin minna, Jimmy?“

„Bean seda nähtawasti lubama,“ seletas mees tõheldes, „kuigi see minu murde hulka suurendab. Ei, seda ma ei mõtle,“ ütles ta ruttu juure, kui ta neiu silmis kartlikku ilmet

tähele pani. „D'en egoist. Sõida peale! Dora rõõmustab wäga, kui tuleb.“

* * *

„Riverside“ oli madal, täite seintega maja, mis asus ühe Themse kõrwalharu kaldal, üsna linnakese Marlow' läheduses. Dora ootas Joan'it raudteejaamas. Dora oli ilusam, kui seda Joan oli lootnud; ta wiis oma külalise üle silla ja siis pidi kannist teed koju. Pergendatud õhkega wajas Joan oma rejeeda järgi lõhnawas magadistoas tugitooli. Klaasüks wiis siit maja sisse käigu kohal asuwale balkonile. Kui Joan mõlemaid alusambaid waatles, siis pidi ta tahtmata mõtlema, kui mitu korda kergem siit põgeneda kui Cadoganplatsi majast; siis aga naeris ta oma „närwilikkuse“ üle.

Ümber riietunud, jalutas ta ühes Dora'ga üle muru jõe ääre. Pikk, kitsas saar sirutas kaldaga rõõbasjoones, nii et jõe ennast waid saare idapoolse tipu taga näha wõis. Wäikeses paadimajas seisid seitsm mootorpaat, ja Joan lasi omale ruttu paadi käsitusehnikka selgeks teha. Õhtu wastu läks ilm aga jahedaks, nii et mõlemad noored neiu kaminna ääre põgenesid ja siin juttu weelma hakkasid. Seejuures mainis Dora, et Lawford Collett olla tahtnud teda kofida.

„Seda on nii mõnigi mees tahtnud,“ ütles Joan.

„Jah, mõned esitawad oma ettepaneku sama kergelt, nagu kutsusid nad kuhugi teedõhtule,“ kostis Dora ja kinnitas Dora'le küsima pilgu, kes punastades oma silmad langetas.

„Mulle pole weel keegi abielu-ettepanekut teinud“ pomises Joan.

„Küllap Jimmy kord teeb,“ ütles Dora rahulikult.

Nad läksid wara woodisse, ja kui Joan päraft pikka, lojutawat und ärkas, seadis Dora neitsit lena teeserwiisi ta õlalaule.

Ruttu riietus ta ja astus just sel filmapilgul murule, kui Dora aegamisi aerutamist tuli ja kaldale jõitis.

„Kui Sa warem üles oleksid tõnsnud, oleksime koos ujumas läinud,“ hüüdis ta, aga Joan waatas talle sõnatult otja.

„Mis on aga sinu näoga juhtunud?“ päris ta.

Dora punastas, kusjuures näowiga weelgi selgemini silma torwas. „Oh, mitte midagi,“ ütles ta, „komistasin, kui wäljeseel saarel maandusin.“ (Järgneb).

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 18 (84)

Ristsõnademõistatuse seletus.

K	E	K	A	Ü	Õ								
R	A	U	D	T	E	E	E	H	A	T	Ä	H	T
R	U	R	A	I	T	U							
O	J	Ä	W	E	E	R	I	N	G	O	L	I	
A	E	M	S	G	B	A							
E	N	D	L	A	A	I	T	W	A	R	E	S	
E	L	O	N										
M	A	I	M	U	T	O	I	L	A				
W	M	A	P	N	A	R							
W	A	S	A	R	A	A	M	M	A	I	A	S	
R	A	R	L	O	O	N							
A	E	R	R	A	K	W	E	R	E	H	A	I	
M	Õ	M	E	D	H	A							
S	E	T	U	M	A	A	W	E	R	A	N	D	A
D	N	L											

Õigeld seletusi saatsid:

Talinnast: Aug. Augasmägi, E. Emann, Leonid Grigorjew, Gunnar, A. Heiswald, E. Hartman, Ed. Kruus, Robert Kask, H. Lorens, Edmund Leiten, G. Obermann, Ernst Paijas, Dolly Paijas, Renate Ringsmann, Ksenia Siitam, H. Wolberg, A. Wälja, Chahlmann, J. Weimann.

Tartust: Mihkel Palu, Rud. Rebane.
Jõgewalt: R. Terasmägi. **Rakwerest:**

Fritz Kask. **Wiljandist:** E. Pertmann.
Pärnust: E. Siitam. **Aserist:** A. Tomingas, T. Weigel. **Sakust:** E. Reimann, W. Reimann. **Illukast:** A. Uffert.

Neist wõitsid loosimisel 1) 1) aasta-käik „Romaan“ 1925 a. Gunnar, Tallinnast; 3) J. Lintrop — Surnute püha — E. Pertmann, Wiljandist, 3) O. Lutsu — Inderlin, A. Tomingas — Aserist.

„Romaani“ taitus.

Kõige suurem biskwiidi-tehas Eestis

Falck & Co.

Tööstuse saadused on kroonitud kümne esimese kuld- ja hõbeaurahaga.

Talinnas. S. Tartu t. 21.
Tel. 28-47.

Talinnas, S. Tartu t. 21
Tel. 28-47.

Ilmusid müügile

politseiliste määruste kohaselt kokkuseatud

Majaraamatud

ühes Siseministri määrusega majaraamatute kohta ja väljawõttega R. T. ilmunud ajutisest seadusest politseilise karistamise kohta üksikute seaduste ja sundmääruste rikkumise eest.

Majaomanikkudel on seega alati võimalik majaraamatus leiduwast sundmäärusest järeelwadata, kuidas ühel ehk teisel juhtumisel talitada, et seaduse nõuded täidetud oleks.

Majaraamatud on tähestikuga, tugewas köites ja mitmesuguses paksuses.

Saada „Romaani“ talitusest, Tallinn, Müüriwahe tän. 16, (uks B. E. Laenu Panga majas).

Jällemüüjatele kõrged $\frac{0}{0}\frac{0}{0}$

„Romaani“ endiste aastakäikude

1922, 1923, 1924 — üksikuid numbrid võib saada talitusest hariliku hinnaga: üksikud numbrid üksiknumbri hinnaga 40 mk; 6 nr. $\frac{1}{4}$ aasta hinnaga (225 mk.); 12 nr. $\frac{1}{2}$ a. hinnaga (400 mk.); 18 nr. 625. mk.

1922. a. Nr. 2 — 18 üksiknumbrid 30 mk; 6 nr. 170 mk; 9 nr. 250.—; $\frac{1}{1}$ aastakäik (18 nr.) 500 mk.